

ERDÉLYI FIATALOK

A romániai új magyar nemzedék folyóirata.

Szerkeszti: LÁSZLÓ DEZSŐ

V. évf. 1934.

I. negyed.

Tavaszi szám.

Lapunk jelen számának elfogadása a sajtótörvény alapján az egész évfolyamra való előfizetési kötelezettséget jelent. Ha valaki az ötödik évfolyamban nem kíván előfizetőnk lenni, szíveskedjen lapunkat postafordultával címünkre visszaküldeni.

FŐMUNKATÁRSÁK: Balázs Ferenc, Biró Sándor, Debreczeni László, Demeter Béla, Dsida Jenő, Haáz Ferenc, dr. Jancsó Béla, dr. Jancsó Elemér, László Dezső, dr. László Ferenc, dr. Parádi Kálmán, Pálffy Károly, dr. Szilágyi Olivér, Tonk Emil, Váró György, Vita Zsigmond.

TECHNIKAI SZERKESZTŐ: Haáz Ferenc.

KIADÓHIVATALI TITKÁR: László András.

TARTALOM:

Az új és a régi Erdélyi Fialatok	1
Debreceni László: Új lépés előtt	2
Nagy Sándor: A regáti kérdés	6
Ifj. Barádi Ferenc: Erdélyi Katlan	7
Dr. Molnár Dénes: A székelység nemzeti vagyona és adóssága	13
Dr. Jancsó Béla: „Országépítő“	16
Anyanyelvünk (Nagy Géza)	19
Dr. Jancsó Elemér: Irodalom és társadalom	21
Biró Sándor: Az erdélyi történetírás feladatai	24
Tonk Emil: Az új főiskolás nemzedék feladatai	27
Az erdélyi kisebbségek kulturális élete (Biró S.)	30
<i>Pályaválasztás — elhelyezkedés</i> (Rohonyi Vilmos és Pálffy Miklós cikkei)	32
<i>Szemle</i> (Vita Zsigmond, Nagy Ernő cikkei).....	34

Szerkesztőség és kiadóhivatal : Cluj, Calea Marechal Foch (Calea Victoriei) 11. Székely Társaság helyisége. Kéziratok és a lap adminisztrációját érintő levelek a szerkesztőség, illetve a kiadóhivatal címére küldendők. Szerkesztőségi és kiadóhivatali órák naponta 12—2.

București tudósító : Dóczy Zoltán București II. Str. Sf. Voievozi 50.

Lapunk cluji megbizottai :

Ref. Kollégium ; Miklós András. Ref. Theológia; Sipos Kálmán. Unit. Kollégium; Márk Ferenc, Ref. Szeretetház; Kóréh Rózsika. Marianum ; Kóri Manta. Unit. Ieányotthon; Bedő Boriska.

ELŐFIZETÉSI DIJAK: Belföldön főiskolai hallgatóknak félévre 40 Lei, egész évre 70 Lei, másoknak félévre 70, egész évre 120 Lei, Magyarországon : főiskolásoknak félévre 4. másoknak 7 P, Csehszlovákiában egész évre 40 csehszlovák korona, Jugoszláviában egész évre ; 70 dinár.

Magyarországi főbizományos: „Studium“ könyvesbolt, Budapest, Múzeum-körút. Magyarországi előfizetési díjak általa is beküldhetők. Csekszámla: 4041.

Nyomta a „Gloria“ könyvnyomdái műintézet Cluj, Str. Univ. 8. Telef. 4-70.

Az új és a régi Erdélyi Fiatalok.

Az Erdélyi Fiatalok új; mint a romániai új magyar nemzedék egyetlen, független lapja, ennek új öntudatával fog hozzá a romániai magyarság összes kérdéseinek vizsgálatához. Első kötelessége a számbavétel: a romániai magyarság kérdéseinek adatakon alapuló, tudományos felmérése, mint az egész új magyar nemzedék lapja, a végzett fiatalság munkalehetőségeinek, elhelyezkedésének égető kérdéseit erejéhez képest szolgálni kívánja,

de az Erdélyi Fiatalok a régi: mert ezeknek a kérdéseknek az új magyar nemzedék öntudatával való vizsgálódásnál nem felelji el, hogy mindezek az ország és az egész világ kérdéseivel összefüggenek. Ezért korunk erkölcsi, szellemi, gazdasági stb. világrámlatai közötti tájékozódást époly fontos feladatának érzi, mint az együttélő népek kérdéseinek ismeretét, akiknek új nemzedékeivel a közös érdekek becsületos szolgálatában találkozni kíván

és az Erdélyi Fiatalok a régi: mert továbbra is szerves alkotórészének érzi az új magyar nemzedék állandó erőtartalmát; a főiskolás életet, összes szervezeti és szellemi kérdéseink előiskoláját. A főiskolás élettől nem szakad el, mert munkatársai sorában minden becsületos és értékes főiskolást szívesen lát, mert a főiskolás élet eseményeinek nyilvántartója, a főiskolás nagy szellemi és anyagi kérdések független megnyilatkozási lehetősége, harcosa és az ifjúsági kérdés tudományos kutatója kíván maradni. Akiknek ezek a célok fontosak, legyenek előfizetéseikkel és szellemi munkájukkal a segítségünkre.

Új lépés előtt.

Irta : Debreczeni László.

I.

Ha új és különösen, ha nehezebb pászma kezdődik, szokás előbb megállani és felmérni az eddig megtett utat és kell, *feltétlenül kell kutatni az előttünk levő, még ismeretlen szakaszokat.*

Öt évvel ezelőtt láttuk :

A kisebbségi élet szülte szakadékok mindenfelől mutatkoznak. A falu leromlott, a város leromlott, a jólét eltűnt, az akarat megtört és a becsület kivésző uton. Az élet ezer arca mutatja a nyomorúság ezer arcát. Két lehetőség van : végleg elbukni, vagy bármiként is újra felállani.

Fiatalok voltunk és döbbenet szállt belénk. Mi éreztük, hogy vannak el nem mondott szavaink, van még sok meg nem élt életünk ; fajtánk lelkének kincsesládájában sok titkos fiók van, felnyitatlanul és már hittük : nem pusztulhatunk ! És akkor elindultunk . . .

A megtett út nagyon sok mindent mutatott meg még jobban, még elkészerítőbben, de sok tanulságot is adott nekünk. Nem célunk most előszámlálni minden tapasztalatunkat. Csupán egy dolgot emelünk ki e visszapillantásban, ami nem hagyható szó nélkül még sem.

Fiatalok voltunk és a fiatalokat kerestük. A jövő mezejére készülve, akartuk, hogy a hitünk bennük terjedjen tovább, általuk erősödjön meg s így legyen mindent átfogó evangéliuma szomorú életünknek. De itt mintha naivak lettünk volna. *Feltétlenül* bízunk abban az egész ifjúságban, amelyet kerestünk. *Feltétlenül* hittük, hogy az egész ifjúság, minden egyedében ugyanugy érzi a köteleességeket s ha meglátja a bajokat, a ferdeségeket, a veszedelmeket, éppúgy akar részt a köteleességekben, mint mi. És hogy minden fiatal úgy szeretne és éppolyan erővel akar is segíteni, a jövőre felkészülni, miként mi szeretnénk. És itt tévedtünk ! Annyira, hogy már riadtan néztünk arra a sötét öregségre, amely egyes fiatal szemekből vigyorgott reánk. Öntudatlanság, kétkulacsosság, tanulatlanság, restség, szervilizmus, rosszindulat, hiúság, stréberség, különböző érdekek és viselkedések mind-mind megmutatták fogaikat. Ahol egészséges, friss lélek, a tisztaság illatait véltük megtalálni, ott nem egyszer kaptuk a possadás, a penészedés, a miazmásság dohos levegőjét.

Indulásunk elején még bűn volt ifjúsági kérdéseket feszegetni s akiknek patentírozott foglalkozás volt ez, majd a fejünket törték be miatta. Azóta jó konjunktura lett az ifjúság és már százszor is újra „felfedezték.“ Minden érdekközösség igyekezett rátenni a kezét, magáénak kaparintani, sajátjának nyilvánítani a vezetés jogát. Divat lett az ifjúsággal való foglalkozás. Jöttek könnyebb irányzatok, könnyebb emberek, tetszetősebb jelszavak. Mindenik megkapta a maga tömegét és a maga embereit. És számunkra nagy csalódás volt, hogy amikor csak egyetlen nagy központi gondolatért, az önvédelem gondolatáért kellett volna munkába fogja minden idegzetét, akkor az ifjúság gondolkozás nélkül, bódultan, vagy kényelmesen csapódott be minden elébe tárt idegencélu ajtón.

Hanem a láz már mulóban van, az áramlatok, az „irányzatok“ hanyatlóban. Akik az ifjúság nyakán megkapták a maguk kis pecsenyéjét, eltűntek, amint jöttek. Voltak, akik nem találták meg számításaikat és átnyergeit. Egyik befutott, a másik nem csinálja azt, amire a tegnap még esküdött, mert ma már — nem *divat*... És a dolog most mintha kezdene olybba tűnni, hogy az ifjúság *cserben maradt*... Csak a régi, sokat gunyolt harcos akar szolgálni most is. Mert nem a zsoldot adó urát, hanem a harc célját szolgálja, amelyről meggyőződéssel hiszi, hogy *igasság* is!

Voltak az ifjúságnak céltudatos elemei is. Akik megértették munkánkat és támogattak. Ki-ki a *tehetsége* szerint. Igazságtalanok volnánk, ha nem emlékeznénk meg róluk. Ők adtak talajt nekünk és öbennük láttunk biztatásokat is. És csak elégtételünkre lehet, hogy ebben a sorban mindig az értékesebbeket láttuk. De előbbi képünk az általánosságra talál, mert sajnos, a kisebb rész volt az értékes és öntudatos.

*

Az Erdélyi Fiatalok *világnézeti függetlenséget* hirdettek! És siettek rásütni, hogy *világnézettelenséget* terjeszt. Ami pedig nyilvánvalóan hamisítás!

Mert az Erdélyi Fiatalok nem merev *formula* akart lenni, hanem *küzdőporond*! Az Erdélyi Fiatalok nem erőszakolt senkit, de ugyanakkor elvárta és joga is volt erre, hogy őt se erőszakolják.

Ha valaki „bal“ oldali, — legyen, de legyen *becsületesen*! Ha valaki „jobb“ oldali, legyen, de csak szintén *becsületesen*. Azonban bármilyen oldali is valaki, tudnia kell, — ha *becsületesen* — hogy elsősorban magyarok vagyunk, kisebbségi sorssal sujtottan. És ezen a ponton létünket, mivoltunkat a kiforgatás, a pusztulás veszélye fenyeget. Hiába esküszünk bármilyen *világnézetre*, mint egyedül üdvözítőre, ha nem nézünk a lábunk alá, faji alapon fogunk elbukni. És feltétlenül elfogunk bukni!

Világnézete szabadon lehet bárkinék. bármilyen, de ez nem lehet bénítója a köznek az önvédelmi munkában. Ha egy ilyen „világnézetes“ köztünk és *belőlünk* akar élni, akkor a *világnézetét minden körülmények között* alá kell rendelnie, sőt szolgálatába kell állítania az önvédelem magasabb gondolatának.

Ez az Erdélyi Fiatalok által hirdetett *világnézeti függetlenségnek* értelme. Ezért és így akar a magyar munka mezőin egyesítője lenni a kisebbségi önvédelemben bármilyen *világnézet* hívének.

II.

Négy évi munka eredményeivel, sikertelenségeivel és tanulságaival, az Erdélyi Fiatalok csak még nagyobbnak látja a feladatok halmazát és még súlyosabbnak a felelősséget. A szorosan vett ifjúsági kérdésekből szélesebb mezőre kell lépnie — ha akar, ha nem! Az élet kényszeríti, nem számolhat a veszteségekkel és nem állhat meg az elmaradt befejezetlenségeknél, szépséghibáknál.

A tegnapi ifjúság, ma mint fiatal férfinemzedék kell szembenézzen az úttal és az erejéhez mérten várt eredményekhez kell szabja munkáját is.

És az út sötét és riasztó. *Kisebbségi életünk minden vonala felmérletlen.* Viszont látjuk, hogy minden vonalon súlyos bajok vannak.

Társadalmunk teljes szétesettségben. Régi bajok és új betegségek emésztik minden részét. Öntudatlanság, céltudatos szervezkedés hiánya, aléltáság mindenütt. De nemtörődömség is, bomlasztó elemek rombolása és idegen színeződések is látszanak. Kicsinyesség, in-trika, önzés, lassu elvzés gyöngítik azt is, ami van.

Nincsen kialakult gerinces *közvéleményünk.* Közéletünköl hiány-zik a bátorság, a tettekrezség, a *központi eszme.* De kényelmesség, tekintélykényszer, masinációk, féltékenység gyengítik.

Politikában pedig hatalmi szó, szüklátókörség, nehézkesség, laposság az uralkodó vonások. A népnek viszont ma nincs igazi képviselote.

Gazdasági életünk teljesen kapzsi érdekek karmaiban; ami kis erónk volt itt, kijátszották, eltékozolták és ma szinte semmi nélkül vagyunk. Inkább megölö, mint segítő, kegyetlen hiteléletünk révén társadalmunknak épp a legértékesebb elemei szípolyozódtak ki a leg-jobbban s intézményeink a tönk szélére jutottak.

Szellemi és kulturális életünket azonosképpen egész sor baj örlí. Klíkkek, üzletes kizsákmányolások, idegencélú alakulatok ülik meg, személyeskedések, áskálódások betegítik és az utánpótlás is ezek sze-rint igazodik.

Egyházaink belsö vajudásokban szenvednek. *Szinjátssásunk* az üzletesség karmaiban és a silány és túltermelt brettli anyag kenyér-érdeke és tudatlansága miatt hivatásának nem tud megfelelni.

Művelődésünk a nagy általánosságot tekintve, léha és tartal-matlan.

Etikánk mélyre sülyedve és erkölcsünk immár 50 százalékon alul. A korruptság, a megbízhatatlanság kezd fészket verni sok helyt és legfeljebb csak élhettlenség gyávasága az, ha nem mindenütt látjuk már. A családi életet új, szabados felfogások törík át s az új nemzedékek lelki nevelését ijesztö sivárság fenyegeti.

Ez nagy vonalakban 15 év kisebbségi életének a képe. Ez az, amiböl nekünk mégis eröt kell keresni. . . *Es amíg nem merünk szembe nézni ezzel a képpel, addíg nem lehet tovább menni!*

Amíg hazudunk magunknak, amíg kellemes illuziókba ringat-juk lelkeinket, amíg apró eredmények megnövelésével áltatjuk ma-gunkat és kényelmesen megbujunk mögójük; amíg nem akarjuk tudattá engedni mindezt, hogy ne kelljen küzdeni ellene, addíg nem lehettovább menni! *Amíg meg nem irtósunk és a jövöre nézve meg nem rendölünk, addíg nincs tovább!*

*

Mi a teendö tehát?

Az élet mindennapi küzdelmei mellett legalább nagyvonalak-ban, legalább félkézzel, de *feltétlenül elvégzendö ez a felmérés is!* Hogy tudjuk meg mivel rendelkezünk. Más mód nincs és más nem fogja elvégezni ezt. A kérdések maguktól jönnek élénk:

Társadalmi vonalon megvizsgálandók elsösorban az osztályta-gozódások. Külön probléma a falué mellett a városi magyarság kér-dése a maga nagy bonyolultságában, társadalmi köreinek, kulturális,

gazdasági és etikai értékeivel, erőviszonyaival. A jelenlegi állapot mellett felvázolandó nagy vonalakban ezek alakulása, múltja és különböző kapcsolataik is. Egy társadalmi kataszter felállítása a leg-sürgősebb feladat. A regáti kérdés egymaga egész sor és nagyhorderejű feladat megoldását igényli.

Gazdasági téren számbaveendők legelőbb Erdély természeti adottságai és azok a nyers erők, amelyek még rendelkezésünkre állanak. Mit lehet ezzel kezdeni és mi a jelenlegi állapot? E téren való szervezettségünk, illetve szervezetlenségünk, műveltségünk, intézményeink, céltudatosságunk, együttműködések hiányai, lehetőségei stb. A gazdasági erők osztálytagozódása. A termelés és fogyasztás belső körforgása minden vonatkozásban. Az ipar és kereskedelem helyzetképe és erőviszonyai, pénzügyi kérdések. Felmérendők egyházaink és más kulturális intézményeink gazdasági helyzete és átvizsgálandók kultúránk súlyedésének gazdasági vonatkozású okai is. Külön vizsgálat tárgya az állásnélküliség és a kisebbségi álláshalmazás kérdései, keresve a megoldások lehetőségeit is, mivel ez máris egyik legégetőbb sebünk.

A művelődést a civilizáció és a kultúra mindkét vonalán vizsgálat alá kell venni. A különböző intézmények, szervezetek, iskolák, egyházak, iskolán kívüli nevelés, sajtó, színház, mind mérték alá állítandók a kor és a mi sajátos helyzetünk követelményei és megszabottságai szerint. Tiszta kép rajzolható kulturális termelésünk forrásairól, megtartásának és átadásának viszonyairól úgy a múltban és jelenben. Közszellemünk vizsgálata ki kell terjedjen annak múltjára, komolyságára, magyar, szerves, egységes, etikai és megtartó voltára.

Végül pedig szintétikusan vizsgálandó minden szükségesnek látszó vonatkozásban az erdélyi magyarság általános beállítottsága az együttlakó népek között, mint népiség, lelki és szellemi forma, gazdasági erő, gondolathordozó, stb.

Ez a néhány idevetett mondat korántsem tart igényt egy kész elfogadható munkaterv elismerésére, csupán értékeltetni szeretné azt az egész nagy munkát, amely itt elvégzésre vár.

E munkának *főszempontja*, irányadója: az *önvédelem* gondolata kell legyen. Amely belsőleg szociológiai lélektani és élettani sikokon kell működjön, külsőleg pedig a történetiség gondolatába kapcsolódik és az időszerűség szerint igazodik. *Módszere* elsősorban az adatszerűség és a statisztika (ez utóbbi teljesen hiányzik) és csak aztán jöhetnek a következtetések és elméleti megállapítások. *Formája* pedig kizárólagosan *tudományos* jellegű lehet.

* * *

Mi megtárgult szemekkel nézzük ezeket a kérdéseket. Eltudjuk-e végezni mind? — az nemcsak mi tőlünk függ. Csak azt tudjuk, hogy szembe kell nézni már velük, hogy *egyszer el kell kezdeni valahol*, mert minden ítélet mellett sem akarunk meghalni.

Felelőségünk tudata hajt. De a felelősségtudathoz erő is, önbizalom is kell. És lehet, hogy ha számoltunk mindennel, csak feleannyi, vagy csak negyedannyi alapunk]marad, mint hittük. De

abban biztosaknak kell lennünk, hogy az nem hazug s ha kevés is, építhetünk reá bizton. Azonban senki se higgye azt, hogy mi ezt egy általunk kisajátított, féltékenyen elzárt munkamezőnek tartjuk. Ez a munka nem az „Erdélyi Fiatalok“ munkája csupán, hanem az *erdélyi fiataloké* általában.

Ezért az Erdélyi Fiatalok ezután sem veszi le gondját a szorosabban vett ifjusági kérdésekről. A jövőre vonatkozólag is meg akarja éreztetni e felelőségeket. Mert az ifjuságnak egyszer már meg kell látnia hogy nem lehet célja, de büne a szertekalandozás. Meg kell látnia azt is, hogy az ő kérdései jórészt függvényei ezeknek a nagyobb kérdéseknek. *Ezért* tanulja meg a felelősségérzetet már a magaszűkebb életében. Dolgozzon a maga kérdésein, a maga nevezetességén, hogy annak szellemi és szervezeti iskoláját megjárva, nálunknál biztosabb kézzel foghasson majd a nagyobb élet építéséhez. És soha egyetlen pillanatig se felejtse el, hogy minden cél a védelem érdekében állítandó, s hogy ez a védelem a *magyar ige és a magyar kenyér* érdekében történik!

Ismételjük: a nagy világmozzanatokban csak kis létszám vagyunk, sem nem osztunk sem nem szorzunk. Sem nyugat, sem kelet nagy kérdéseit mi el nem dönthetjük. Mi állunk a mi külön talajunkon, életünket jogunk van, sőt *köielességünk* megvédeni, minden viharban, minden veszedelemben. Ez a mi legfőbb világnézetünk!

A regáti kérdés:

„A magyar szellem kulturájának reprezentáns, propagatív kultiválására, demonstratív felmutatására sehol sincs olyan nagy szükség, mint itt Bukarestben. Nemcsak azért, hogy megalázott, lenézett szolgát sorsból kiemeljük és a minket kulturánkban és lelkiségünkben félreismert fővárosi román tömegek előtt méltó megbecsültetését hívjuk. Hanem elsősorban azért, hogy visszatartsuk saját elidegenedő tömegeinket. Mert Bukarestben a magyar kulturális inferioritás érzete és tapasztalata teszi síkossá azt a lejtőt, melyen a mieink eliramlanak tőlünk és az asszimiláció karjaiba rohannak. Ezért tiltakozunk az eddigi bukaresti magyar kulturamegnyilvánulások ellen azok nivótlansága miatt és új, méltó megnyilvánulásokat várunk. Műkedvelés helyett kulturát.“

„Ha addig várunk, míg lesz gimnáziumunk, bukaresti Magyar Akademiánk, lesz olyan állandó színházunk, ahova a pesti direktorok elfárjanak szerződés-ajánlataikkal, korházunk, gyermek és agmenházunk, — az ország legelső magyarpárti tagozata itt lesz a legnagyobb romániai magyar lappal — Magyar Házunk, melynek palotájában a szövetségi központ, s szerte a városban levő fiókjával egy gazdasági egységgé kovácsolja a bukaresti magyarságot: ha eddig várunk, azt jelenti, hogy lemondunk önmagunk életének megtartásáról. Kiki a maga életkorében megkezdett kicsiny, de prófétai lelkességű munkával kell segítse idekerült magyar társait.“

Nagy Sándor bukaresti ref. lelkésznek a bukaresti magyar diákonapon tartott előadásából.

Erdélyi Katlan.

Irta : Ifj. Parádi Ferencz

I. A kezdeményezés és a szervezett munka két legfontosabb előfeltétele a haladásnak. E két tényező köré csoportosulnak azok az elméletek és kísérletek, melyek a meglévő erők felhasználásával elérhető legnagyobb eredményt célozzák. A tömegek életében is érvényesülnie kell az egyén gazdálkodására felállított alapszabálynak, a *Célszerűségnek* : *Minél nagyobb eredmény, minél kevesebb erőfeszítéssel.* Célszerűnek kell lennie minden megoldásnak, mely az adott természeti erők csoportosítását célozza.

Három tényezőt nevezünk Természeti Erőnek : A *hőforrást az Anyagot és a Munkát.*

Hőforrás a nap, s az abból eredő minden mozgás, (a szél, a vízesés, stb.) vagy minden kondenzált meleg (szén, petroleum, gáz, stb.) Az *anyag*, a kilencven, de legfőképpen csak tizenkét fontos kémiai elem különféle összekapcsolásából álló vegyületek és keverékek változata. Legfontosabb gyakorlati megnyilvánulások : az állat, a növény és a fémek. A *munka* az emberé, az ember testi és szellemi munkájával a természet építését és rombolását siettetni vagy késleltetni képes. A munkát egyes emberek vagy embercsoportok végzik. Eleve kizárni kívánok minden politikumot. A ma divatos parlamenti büvészmutatványok, melyek bábeltornyai aggodalmaktól indulva az ipar és kereskedelem belső életében bogarásznak, csak fagyott mosolyt eredményeznek. A munka tehát az emberé, legyen a kőbaltapattintás, égfürilozófia, vagy híd a Boszporuszon. A munkának csak akadályai lehetnek, munkatílalom, vagy kiváltság nem létezhetik.

II. Erdélyt a mérsékelt égöv Napja gazdagon sugározza be. A szerencsésen helyezett hegyvidéki erdők a párolgást és hirtelen lefolyást egyenlítik. A folyóvölgyek az összegyűjtött vizet a központ felé terelik, ahonnan gazdasági levezetés irányát képező folyók közlekedésre alkalmas szorosokon keresztül jutnak ki az alföldekre. Bővizű folyóink közül nem egy, néhány kilométeren belül jelentős esést mutat (Nagyszamos, Maros, felsőfolyásai, Lápos folyó, stb.) Ezeknek kihasználása nagy energiakészletet jelentene. Általános jellegű szárazság ritkán van Erdélyben. A helyenként fellépő nyári vízhiány kellő víztároló és csatornázó-rendszerekkel enyhíthető. Aggodalmat csak az erdőitől teljesen megfosztott Mezőség okoz szárazságaival és esős időben lefolyó dombjaival. Külön kérdés ez : „A Mezőség Problémája“ címen. A szelek a párkányhegységekben törnek meg, melyek mint egy szélfogóként működnek. Az itt felállítandó szélmotorok olcsó üzemű, jelentős erőműveket képezhetnének.

III. Erdély nyersanyagainak célszerű felhasználása csakis koncentrikus munkaterv alapján képzelhető el. Ennek a kötöttségnek eredete geológiai. Az emberi tudás mai fokán más munkaterv nagy veszteségek nélkül nem képzelhető el. Még kevésbé vonhatjuk, ki magunkat a parancsoló szükségszerűség alól mai gazdasági szervezetlenségünkben. Egy ma meginduló hibás beszervezést zökkenők és helyrehozhatatlan károk nélkül később kijavítani nem lehetne.

Erdély határhegyei két hatalmas taszítóerő együtthatása alatt.

rések is ott keletkezhetnek. Erdély déli kristály-lapját vágja át Olt, a délnyugati a Maros, az északnyugati a Szamos. Külön érdekessége e kérdésnek az a körülmény, hogy némelyik folyó először a nagyellenállású szögeknél keres ki, — vagy bejáratot, míg végül visszakanyarodik a lap közepe felé, ahol aztán sikerül áttörnie. Ilyen a Szamosátvágás és különösen az Olt, mely a nagy mozgalmak között keletkezett keleti ikerkristályból, a Barcasághól eredménytelen délre, majd északra kanyarodás után végül Barótnál találja meg az utat Erdély belseje felé.

IV. A kristály belsejében mint egy centrifugáló készülékben szabályos rendben, fajsúly szerint helyezkednek el a *Nyersanyagok*. A közepén a legkönnyebb Metán, a gáz, a mezőség körül a gipsz és a só, majd a mészkő, a szén és a legkülső körben a fémek. A szabályosságot zavaró geológiai bonyodalmak szűkítik, vagy szélesbitik az egyes zónák határait. Ilyen az Érchegység mészkőrepedésein feltörekvő arany, mely a nyugati érczónát a medence belseje felé terjeszti. Ezek az aranytellérek pneumatolitos eredetűek. A felső rétegek itt is szabályosan viselkedtek tehát, de a perm alatt még fogékony ércanyagok a mészkőnek a medence belseje felé húzódó repedéseit kevés ellenállásra találva szabálytalanul töltötték ki.

A medence bensejének szabályossága annyira szembevetendő, hogy már az ősi telpülések is ezen adottságokat használták fel. A Mezőséget egy hatszögű keret határolja, melynek sarkpontjait Dés, Apahida, Torda, Marosvásárhely, Szászrégen és Beszterce képezik. Kísármás ennek a keretnek nyilvánvalóan a központján fekszik. A gyakorlati haszon azonnal fölmérhető, ha tekintetbe vesszük, hogy a hat várost a sármási gázutak csillagalakuan elvezetett hőenergiájával egy csapásra virágzó ipartelepekké fejleszthetjük. A mezőségtől délre is megtaláljuk a második hatszögű keretet, melyet Nagymedencének neveztem, s melynek közepén a medgyesi gázkut ontja ma még veszendőbe menő ipari erejét. A Gáztelep itt is a hatszög közepét foglalja el. A látszólagos 16 kilométeres keleti eltolódás a legfelső rétegek ellenállási különbözőségén alapul. A Mezőség és Nagymedence oldalait a folyóvölgyek, tehát *telepedési vonalak* alkotják, míg sarkai a *telepedési göcök*. Az itt épülő ipartelepek élelmszerkészletüket a keret belsejéből és a hegyekről szerzik. A gáz adja az Erdélyi Katlan Hőerejét.

V. A Felületi alakulások befolyásaként Erdély területén három földrajzi jelleget különböztetünk meg: 1. A mezőséget (nem tévesztendő össze a „Mezőség“ tulajdonnévvel). 2. dombvidéket és 3. havast. Mezőségjellegűnek tekinthetők a folyóvölgyek is, de ezeknek felszíni kihasználását a sűrű lakottság, közlekedési előnyök, iparosodás, stb. más irányba tereli, mint amit az emberi ősfoglalkozások megkívánnak. A többi terület kivétel nélkül teljesen ősfoglalkozási tehát bronzkorszaki állapotban van. Erdély lakosságának zöme nem ismeri a gazdasági Miértet és Hogyant. Kihhasználja tehát a pillanatnyi adottságokat a helyszínen miáltal teljesen a lakott hely köztöttje. Adottság, építkezés, foglalkozás, termelés tehát egymásból következő láncot képeznek.

FÖLDRAJZI ADOTTSÁG :

	termőföld :	legelő :	erdő :
1. a mezőségen :	sok	kevés	nincs
2. a dombvidéken :	kevés	van	kevés
3. a havasokon :	nincs	sok	sok

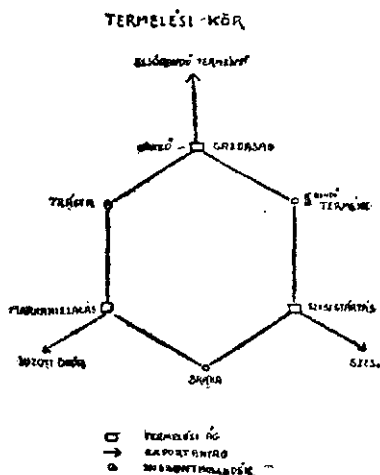
ÉPÍTKEZÉS ÉS FOGLALKOZÁS :

1. mezőség	tégla,	mezőgazda
2. dombvidék	kő	„ és állattenyésztő
3. havason	fa	állattenyésztő

E háromféle vidék különféle adottságainak és szükségleteinek kölcsönös egyensúlyba hozása, kicserélése haladásunknak legelső feltétele. A termelési különbözőségeknek határvoalain és ütközőpontjain történik a csere. Itt jönnek létre a vásáros helyek, majd városok. Erdélyben, az előbbiekből is láthattuk, a földrajzi határvonalak geológiai adottságokkal is összefüggenek. Határvonalakként tekinthetjük a folyóvölgyeket, ahol egyéb adottságok is elősegítik, a települést és városalkotást. Így bizonyul be, hogy a hatszögű rend nem pusztán elmélet.

VI. Minden termelésnél háromféle anyag szerepel: 1. a nyersanyag, 2. a nyert anyag és 3. a hulladék. Ez a jelenség érvényesül az állattenyésztésnél ép úgy, mint az iparnál. A gazdasági alapelv, a Célyszerűség szemelőtt tartásával arra törekszünk, hogy a Nyert anyag minél több legyen, s a felhasznált nyersanyagnak minél magasabb százalékát tegye. A számításra alapított termelésnél a százalékban kifejezett eredményt Rendementnek nevezik, azaz Eredmény-százaléknak (E^o/o). Azt nem lehet elkerülni, hogy a termelést hulladék alakjában valamely csekély veszteség ne érje, vagy a teljesjogu azaz elsőrangú gyártmányok mellett másodrendűek ne jöjjenek létre.

A modern gazdaságban azonban a hulladéknak és másodrendű gyártmánynak is beosztott rendeltetése van. Németország ipartelepéi kéményeken eltávozó füst továbbégetésével motorokat hajtanak. A szénszalakból fémekeket és sokat vonnak ki stb. Ha ugyanazon termelésben a hulladék nem értékesíthető, a termelő egy más ággal lép összeköttetésbe, melytől ő is hasznosítható viszonyhulladékot kap a sajátjáért. Gyakran több ágazat kapcsolódik így egybe, s létrejönnek a termelési körök (ciklusok) melyek az anyag végletekig való kihasználásával, és a modern tudomány gyakorlati alkalmazásával a termelést nagy veszteségektől kímélik meg. Álljon itt példaképpen az Erdélyben hajdan nagy virágzásnak örvendő és rengeteg kivételi

anyagot termelő marhahizlalás, mezőgazdaság és szeszfőzés összjátéka. A mezőgazdaság kivételre és fogyasztásra alkalmas gabonára helyezte a fősúlyt. Emellett másodrendűgabonát is termelt. Ezt a szeszgyárakban értékesítette, ahol a fősúly a szeszen volt, s mint hulladék jött létre a bráha. A bráhával marhát hizlaltak export céljal. A trágyát ismét értékesítették a mezőgazdaság keretei között.

VII. A fejlődő gazdasági életnek egyik előfeltétele a *jó közlekedési lehetőségek* biztosítása. Erdélynek legelsősorban belső vérkeringését kell megindítani helyesen értékelt összekötőhálózat útján. Az összekötések módjának megállapításánál számbaveendő az adott hely viszonya a gazdasági életben. Míg az őstermelő ma is leginkább az országutat használja, a bányászat, ipar és kereskedelemnek feltétlen szüksége van a vasút nagy teherbíróképességére. Minél jobb az úthálózat, annál olcsóbban tud termelni az ipar és árulni a kereskedő, mert a jó közlekedés sok munkaidőnyereséget és anyagveszteség elmaradását is jelenti egyúttal.

Erdélyben még ma is vannak területek, melyek nincsenek bekapcsolva az egység életébe. Ezeken belül trombozis-szerű tünetek kíséretében általános pangás észlelhető. A hatszögelmélet egyúttal a mezőség és Nagymedence vasúthálózatos körülkerítését is jelenti, mely keretekbe pókhálószerűen kapcsolódnak bele a kifelé vezető folyamvölgyek vasútvonalí és Erdély peremén létesülő nyersanyagtelepek; mint a bányák, az erdőirtások, az állattenyésztési övek, stb.

Gazdasági szempontból a hálózati vonal háromféle jelleggel bír: 1. *Nyersanyagszállító*, mely a nyersanyagtelepeket köti össze az iparral, 2. *Félgyártmány és cserehulladékszállító*, mely az ipartelepeket köti össze egymással, s a termelési köröket segíti elő, s végül 3. *Kereskedelmi vonal*, mely az ipartelepek kész gyártmányait osztja el a belföldi és külföldi szükségletek szerint.

A gyakorlatban nem lelhetjük fel ezt az éles elhatárolást, legfőképpen azért, mert gazdasági életünk még nagyon fejletlen. A területi elemzés által könnyen megállapíthatjuk egy létesítendő közlekedési vonal szükségességét, vagy nélkülözhetőségét.

VIII. Az Erdélyi Katlan munkatervében fontos tényezőt képeznek a *benne lakó népek*. A gazdasági szempontokból történő elemzés messzemenő részletességeket kíván. Az adottságokat fölhasználó nép legfőképpen karakterének és társadalmi szervezettségének megfelelő keretet alkot és ennek megfelelő területet is népesít be. Ezért találjuk még ma is, elég huzamos együttélés után Erdély földjén néhol éles határokon belül élve egymástól elszigetelve a különböző népfajokat. Ez etnikai határoknak jelentősége különösen akkor válik szembetűnővé, ha az a különféle gazdasági élés határaival is egybeesik.

román	magyar	zsidó	szász
foglalk. : erdőirtó,	—	—	—
kisállattenyésztő,	nagyállattenyésztő	—	nagyállatteny.
másodsorban	elsősorban	—	mezőgazda
mezőgazda	mezőgazda,	—	kertgazda
	kisiparos	kereskedő	iparos.
bányász	bányász	—	—

Az alapfoglalkozásokon kívül elenyészőszázalékban megtaláljuk az egyes fajokat más ágakban is. Néhány generáción keresztül a nevelés és keveredés által megváltozhatnak a foglalkozási hajlalmok, ép úgy mint bármely más tulajdonság. Legkevésbé változnak ebben a tekintetben a szászok, akik ma is bejöveteleik idejében üzött szervezett foglalkozásaiknál maradtak. A hajlékonyság leginkább a románoknál észlelhető, akik ma, számukra egészen új élési kereteit kezdik kitölteni.

IX. A területi és felületi sajátosságok mai felhasználási módja az észszerűség enyhe bírálatát se állaná ki. A *havasokon* sok helyen hallatlan erőfeszítéssel mezőgazdasági termelést folytatnak. Erre a rossz csereviszonyok kényszerítik a lakosságot. A helytelen csereállapotok okai az elmaradt pénzforgalmi politika és a közlekedés hiánya. Az *erdőkben* dúsul a rablógazdaság. A rendezetlen jogviszonyok gyarmati erdőgazdálkodást teremtenek. Városok közelében fekvő erődnek más vidékek javára történő nagybani kitermelését törvényileg kell tiltani. Vízmosta hegyek befásítása sürgős teendő.

A hivatalosan leküzdhetetlennek minősített munkanélküliség csökkentésére fel kell támasztani tetszhalálából az erdélyi *selgemyntésztést*. Ez különösen olyan helyeken jelentene kenyeret (dombvidék), sokak számára, ahol sem az őstermelés, sem az ipar nem versenyképes. Használjuk ki Erdély kincseit, amit az itt viruló nagyszámú *gyógynövény* jelent. Nincs gyógyszeriparunk, holott úgy növényi, mint ásványi gyógyanyagaink világviszonylatban is nagyjelentőségűek. Anyagaink nyers elszállítása helyett, mely gyakran még a kitermelési költségeket nem fedezi, nemhogy a közvagyon javára szolgálna, állítsunk fel vegyi gyárakat és félégyártmány-telepeket. Elsősorban pedig ne adogassuk el bányáinkat néhány év alatt egész hegyvidékeket aláásó külföldi pénzcsoportoknak.

Erdély kivitelének a múltban, mondhatni évszázadokon keresztül jelentős tétele volt a *méz*. A mai termelésnek számos akadálya van, méhlegelők ki se mutathatók, s a kevés szakavatott kismennyiségű méze kiviteli nehézségekkel küzd. Az Erdélyi *fürdők* kellő kihasználása szinte szükségtelen ennyi természeti ajándék mellett, csak kellő közlekedési lehetőségekkel látandók el egész évben stb.

X. Erdély élete a föld élete, melyen az ember a kapcsoló és egységesítő erő. Ezt a szép hivatást tudni és átérzeni fenséges, céllal élt emberi élet.

***Minden romániai magyar fiatalnak érdeke,
hogy olvassa, terjessze és támogassa***

az ERDÉLYI FIATALOK-at,

a romániai új magyar nemzedék egyetlen folyóiratát!
Előfizetési díja egy évre:

Fő- és középiskolásoknak 70 Lej, másoknak 120 Lej.

A székelység nemzeti vagyona és adóssága.

Irta : Dr. Molnár Dénes.

Alábbi cikk kivonatos ismertetése a „Hitelkérdés a Székelyföldön“ című előadásnak, amelyet szerzője a Székelyek Kolozsvári Társasága Főiskolás Szakosztálya által jelen tanévben rendezett székelyelőadásorozatra küldött be. Dr. Molnár Sándor kézdívasárhelyi ügyvéd, a háromszéki magyarság egyik vezetője, a székely kulturautonómia kérdésének alapos ismerője. Előadásának vázlatos ismertetésével célunk az adatok közlésén túl az is, hogy az erdélyi fiatal nemzedék érdeklődését felkeltsük az erdélyi magyarságról: önmagunkról való statisztikai adatgyűjtés fontosságára. Dr. Molnár Dénes munkája uttörő a maga nemében, mutatja az uttörés nehézségeit, de azt is, hogy még az adatok híján való összehasonlító következtetés is milyen értékes eredményeket hozhat, ha logikus, tudományos rendszeresség és szívós szorgalom van a kutatóbn. Adatai megdöbbentők, de a valóság megközelíthető képét adják. Bár minél több erdélyi fiatal gazdasági és szellemi életünk egy egy kérdésének hasonló alaposágu kutatására serkentene az előttünkjáró nemzedék kiváló tagjának munkája.

Az erdélyi részek székelylakta területein (a régi Udvarhelyszék, Csíkszék, Háromszék, Marosszék, Aranyosszék, a mai Maros, Udvarhely, Háromszék, Küküllő és Torda megyék) a *székely nemzeti vagyon megállapítása* az alapja minden tökegyütési, termelés-javítási és értékesítési tervnek és ezekkel kapcsolatban a hitelélet eddigi és új szerepének. Dr. Fellner Frigyes „Ausztria és Magyarország nemzeti vagyona“ (Budapest, Pallas-nyomda 1913) szolgál módszertani alapul. „A székelység életében ugy politikailag, mint gazdaságilag érzik annak az összetartozandóságnak a hiánya, mely e fajt nagyobb gazdasági erők gyűjtésére és egységes irányu vezetésére évtizedeken át képtelenné tette.“ Békeidőben első nagy gazdasági összefogási kísérletnek tekinthető a „Marosvásárhelyi Agrár Takarékpénztár“, mely azonban döntő szerepre nem fejlődhetett. A Transilvania Bank és a Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank székelyföldi egységesíteni akaró hálózatai a betétkamatok túlmagasra verésével stb. fokozták a bajokat s végül kényszeregyezségbe jutottak részint világgazdasági okokból, részint a helyi versengések káros befolyásából. Ma nincs egyetlen összefogó, jól működő székely pénzügyi központ, amely a hiteléletet irányítaná, vizszeszámítolási kölcsönt venne fel a Banca Națională-tól stb.

A nemzeti vagyont a tökepenzesek, a mezőgazdasági ingatlanok és az állatállomány értéke, egyéb ingó és ingatlan értéke összeadásából kísérl megállapítani.

A *tökepenzt* a bankok alap és tartaléktökei és betétei és a szövetkezetek üzletrészeinek értékei, tartalékalapjai és takarékbetétei képezik. Az ezekre vonatkozó adatokat az „Erdélyi és Bánáti Közgazdasági Lexikon 1929, az Erdélyi Bankszindikátus jelentése 1929 és a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége 1932. évi jelentése alapján állította össze, névszerint felsorolva alap és tartaléktökeivel,

betéttel stb. az összes bankokat, majd 135 székelyérdekeltségű szövetkezet és 35 helyi tőkés bank által 1928 végén a székelységnek 150 millió szövetkezeti és 350 millió banktőke áll rendelkezésre, *ke-reken 1 milliárda lej.*

A mezőgazdasági tőke kiszámítására területi, birtokmegosztási és népesedési statisztikát közöl.

Megyék	Megyék össz- területete □ km ² -ekben	Mezőgazdasági művelés alatti terület (szántó, rét)	Összlakosság száma (1920 évi adatok)	Magyarok száma
Csik	4493 □ km.	178,000 k. h.	145,000	125,000
Háromszék	3556 „ „	130,000 „	148,000	123,000
Udvarhely	3417 „ „	130,000 „	124,000	118,000
Maros	4324 „ „	169,000 „	239,000	114,000
Kisküküllő	1645 „ „	108,000 „	116,000	35,000
Torda	3360 „ „	205,000 „	174,000	44,000
Brassó	1803 „ „	65,000 „	101,000	36,000
	22600 „ „	1,047,000 „	1,047,000	595,000

Az 50 holdon aluli birtokosok segítő családtagjaik, gazdasági cselédek és munkások, *kereső férfiak birtokviszonya Csik, Háromszék, Marostorda és Udvarhely vármegyékben 1916-ban.*

	Foglalkozási csoport	Összesen	%	magyar	%
1	Kisbirtokos (kistabérlő) 20—50 kat. hold	14,494	9·8	12,177	10·6
2	„ 10—20 „	24,647	16·6	20,125	17·6
3	„ 5—10 „	26,683	18	20,913	18·3
4	„ 5 h. alól	32,227	21·7	23,239	20·3
5	Földnélküli földműves, juh- nyászó, kertész	1,527	1	978	0·9
6	„ gazdasági cseléd	13,783	9·3	10,575	9·2
7	„ mezőgazd., munkás	35,130	23·6	26,428	23·1
	Összesen	148,491	100%	114,435	100%

Eszerint 114.435 kereső magyar férfi van e megyékben, az 50 holdon aluli birtokosok között, ami családonként 4 tagot számítva, 457,740 léleknek felel meg. Kisküküllő, Torda- és Brassómegyékben 115.000 székely van összesen. A székelység összes száma 595 ezer, amiből mezőgazdaságból élőnek 440,000 (75%), másfoglalkozásának 145.000-t vehetünk. A művelés alatt álló terület a lélekszámhoz arányítva (57%), 1,585.000 kat. holdból az agrárreform ellenére is a székelység tulajdonául vehetünk 900,000 kat. holdat, ami legalább 5000 leies átlagos értéket véve, 4 millárd és 500 millió leire becsülhető.

Az állatállomány alapjául csak 1890-es statisztikája van, ami azonban nagyjában változatlan, mert a háborus pusztulás ellensúlyozta a szaporodást. Ezek szerint a felsorolt 7 megyében 246,000 szarvasmarha, 48,000 ló, 138,000 sertés és 430 ezer juh székely tulajdon. (A megyékben összesen 411 ezer szarvasmarha, 76 ezer ló, 230 ezer sertés és 733 ezer juh.) Ezek értékét szarvasmarháknál á 2000, lovaknál á 3000, sertéseknél á 800, juhoknál á 200 leibe véve megközelítően 1 millárd értéket kapunk. A városi és falusi épületek értékét Fellner adatainak arányosításával k. b. szintén 1 millárdnak veszi. Egyéb ingóságok, (örökösödési illeték alá esők) k. b. 500 millió lei értékre becsülhetők. Az erdők, borvizek kihasználása, valamint a gyárak, ipari és kereskedelmi vállalkozások és nem az egész gazdálkodás körében jelentenek jövedelmező értéket és igényelnek hitelt, tehát számításai körébe nem vonja be.

A fenti adatok összegezéséből (a banktökénél 50%-os értékcsökkenést számítva) hét és félmillárd lej az az egyéni vagyon, ami a székelység tájdonát képezi. 133 ezer családot és 560 ezer lelket véve (kerek számban) egy családra eső vagyon 5640 lei és fejenkénti vagyon 1340 lei.

Szövevényesebb feladat az egyes háztartásokat és minden egyest terhelő **adósság** kiszámítása. Becslések és összehasonlítások alapján alakulnak ki a következő számok:

A szövetkezetek kölcsönkihelyezései: 182 millió lei. Hítelin-tézetekéi 1 millárd, 845 millió lei. (1922-es adatok.) Ezek 1928-ig legalább félmillió lejjel emelkedtek (vásárlóérték csökkenéssel), minimálisan 18% kamathozzáírását véve, 1931-ig újabb 1 millárd 371 millió emelkedést, (évente 457 millió) mutatnak és 1933 április 10-ig 10 %-os kamatszaporodással 390 millió lejjel növekedve, összesen négy millárd és 300 millió lej adósságot jelentenek. Ebből háztartásonként 32,400 lei, fejenként 7680 lei adósság esik. A magánadósságokat még ez összeg $\frac{1}{4}$ -ére téve, 5 és félmillárd adósságot kapunk a hét és félmillárd vagyonra, ami a békebeli eladósodottság kétszerese, ugyanakkor, amikor a békebeli 5% jövedelmet ma legfennebb 2%-nak vehetjük.

Vagyis a hét és félmillárd lei legfennebb 150 millió leit jövedelmez, amiből csak két százalékos kamatoztatás mellett is 90 milliót kellene fizetni kamatra s ha az egész többi 60 milliót tőketörlesztésre is fordítanák, az is alig egy és fél százalékot jelentene. Ez pedig lehetetlen, hiszen akkor miből élnének? Lehetetlen helyzet alakult így ki, amiből a kiut csak a mezőgazdasági és más adósságok egy részének teljes elengedése, másrészének hosszú időre elosztott

annuitásos törlesztése lehet az a császármetszés, amit a konverziós törvények igyekeznek végrehajtani.

„A székelyföldi hitelkérdés csak függvénye az általános hitelkérdésnek.“ Mégis szükséges a konverzió által megkönnyítendő helyzetben a Székelyföldön egy pénzügyi központot létesíteni, mely hitelszervezetileg egyesítené az összes szövetkezeteket, visszleszámitolási hitelt venne fel és folyósítana, ellenőrizné a kihelyezések mértékét. Természetesen az összes intézeteknek le kellene mondaniok arról a nagyzási hóbortról, hogy vidéken is 70—80 ezer leies tantemeket adjanak egy-egy igazgatósági tagnak és vissza kell térni a régi szolid alapokra. Csak így sikerülne a hitelezési feltételek megszabásával, kockázatos vállalkozásoktól a hitel megtagadásával, altruista pénzkézeléssel és tervszerűséggel a hitelintézeteket a könnyelmű vállalkozások pénzszóró ventilátoráiból a takarékoság gyűjtő csatornáivá átalakítani s így a megrendült bizalmat visszatéríteni. „Ezen munkában összefogás, az összefogáshoz bizalom, a bizalom előidézéséhez tisztességérzet és kötelességtudás kell.“ Ezek az erények mind meg vannak székely fajunkban, azért remélhető, hogy kedvező állami rendezés esetén az ő hitellete is lábra áll.

„Az országépítő“.

(Kós Károly regénye.)

Irta : Dr. Jancsó Béla.

Érdekes találkozása a magyar szellemi élet eseményeinek, hogy Kós Károly: Országépítő c. regénye ugyanakkor jelenik meg nálunk, amikor a magyarországi ifjuság Budapesten újra felfedezi Szabó Dezsőt, egy előadássorozat elevenbe vágó aktualitásán át, amely előadások egy tizenegy év előtti Új magyar ideológia felé c. tanulmány-sorozat gondolatmenetét adják újra elő. Ez a gondolatmenet: a magyar történelem és a mai magyar életlátás átértékelése, az új magyar gondolkodás legfőbb forrása, s a szentistváni államkonceptió revíziója akkor talál új visszhangot ott az ifjuságban, amikor itt legerdélyibb művésznk regényben ábrázolja ki őt, az országépítőt, Szent Istvánt.

Nagy okok lehetnek e két jelenség mély gyökereinél. A különböző helyzetben élő két magyarság új gondolkodást keresésének ez a párhuzamos jelensége talán a némettség új, Középeurópa légkörét feszültté tevő és rásúlyosodó expanzív erejétől kapott lendületet. A németségtől, amely ezer év óta legnagyobb sorskérdése a magyarságnak. Amely jelentette a hidat Európa felé, de jelentette az évszázados Habsburg uralmat és jelentette ezer éven át az ősi, a keleti magyar lélekkel való birkózást.

Mikor a külföldi kalandozások kora a németség feltámadó összefogásával véresen bezárult, a magyarság európai létének első nagy sors fordulójához érkezett el. Nyilvánvalóvá lett a helyzet: be

kell illeszkedni Európa új vallási és társadalmi rendjébe, a pogány magyarnak fel kell vennie a keresztyénséget és az új feudális rendet, ha nem akarja, hogy innen kipusztítsák. Géza fejedelem meglátta és előkészítette, István végrehajtotta ezt a történeti feladatot. Ezt a feladatot a magyarságért, de annak lázadozásával szemben csak idegekkel, behozott német lovagok fegyvereivel, behozott német papok munkájával lehetett végrehajtani. S mert ők hajtották végre s velük verték le az első magyar nemzeti szabadságharcokat, Koppány, Ajtony, Gyula, Thonuzóba lázadását, cserébe az új magyar államban, a Nagy Károly frank birodalmának feudális-germán elvein felépülő királyságban is övék lett a vezető szerep, s idegen papságé, s idegen világié a rengeteg földbirtok, ami a mai napig is — csaknem változatlan nagyságban, tulajdonukat képezi. A magyar államiség sohasem volt a magyarságé, az ő kifejező és védő szervezete — mondja Szabó Dezső, de a magyarországi idegeneké, s mikor a dinasztia is idegen lett (a Habsburgok), egyenesen ellenségévé, elnyomójává lett a magyar fajnak, *összevesztőjévé a vele együttélő, szintén elnyomott nemzetekkel és így okozójává Trianonnak*. Török-tatár pusztítás, csak a magyar politikai hatalom ellen tört, a német elnyomás a keresztyénség első terjedésétől kezdve együtt járt a magyar lélek *összes megnyilvánulásainak: ősi zenének, népművészetnek stb.* pusztításával. („Eleimről maradt rám, hogy a mi magyar nemzetünknek egyetlen nagy s örök ellensége a német“ mondta Vazul bajor Gizellának). Szent Istvántól kezdve kell újraértékelnünk a magyar történelmet és a magyar államiséget, s a magyar faj életigényeire átreformált államban kell biztosítani sajátos erőinek kibontakozását a maga javára és az új közép-európai koncepció kialakítására.

Kétségtelen, hogy Szabó Dezsőnek ebben a gondolatban voltak elődei. A Nyugaton magát otthon nem találó, keleti lelkű magyar már Zrínyinél és Széchenyinnél felréved, Vajda Jánosnál megszólal, Adyn át költői kifejezést talál, míg aztán életre segíti Szabó Dezső magyarországi és Makkai Sándor alakuló erdélyi koncepcióját, mint egy új magyar ideologia hajtásait. A magyar költészet Ady általi csúcса, a magyar zene Bartók és Kodály teljesítménye, Kós építészete az erdélyiség és a székely gondolat mind ennek az ősi keleti léleknek humuszából nőttek ki. S ez az ősi keleti lélek kísérli meg most az első tragikus magyar forduló értelmét, lényegét és jelentőségét művészileg kiábrázolni egy tragikus lelken, az alkotó, az országépítő Szent Istvánon át.

Nem esztétikai és nem történeti szempontból szölok Kós regényéhez. Történetileg nem a részlettévedések a fontosak (ha talán vannak), de az egész képnek ellenőrizhető igazsága. Esztétikailag pedig csupán a döntő tragikus mag dinamikája jelentős. *Kós művészi zsenialitása abban van, hogy Kelet és Nyugat közötti választás tragikus fordulóját nem elméletekkel, racionális okoskodással, de egy ember lelki problémájával ábrázolja ki*. Ez István, az országépítő. Szerepét passzive vállalja. Apja: Géza és anyja, erdőelvi Sarolt ráállítják az építés útjára, és elrendezik házasságát bajor Gizellával. És amikor fejedelemmé választását biztosítandó elindul nagy bátyjához Gyula vajdához Erdélybe, akkor éri a tragikus, s a tettbe ke-

szervesen belelőditő egyéni csapás. Szerelmes lesz a vajda feleségébe, s az asszony is megszereti. De félreáll utjából, hogy sorsát meg ne akadályozza. És István fejedelemmé lesz Koppánnyal szemben épen a Gyula vajda támogatásával. Fejedelemmé lett, de a pogány magyarság Koppány mögé sorakozik. És Koppány unokatestvére Istvánnak. Felnégyelt teste — Szabó Dezső szerint az ezeréves magyarság tragikus szimbóluma — az ország négy városának kapuján hirdeti a véres országépítést. És szembekerül később magával Gyulával és Ajtonnyal és Ajtony is meghal. És a menekülő Gyulával tart huga, István édesanyja: Sarolt. És édesanyja és az asszony, akit szeret, az ő fogságába kerülnek és elszakad tőle az ő édesanyja. És a véres építésben elevenen temették el Thonuzóbát és ki tudja, ki állítja meg a meglődült követ? Csanád kivételével minden rokonával szembekerül, s rendre halnak meg gyermekei. Mikor már az ország erejével visszaveri az egyesült német birodalmi sereg támadását, utolsó csapásként meghal fia és utóda: Imre herceg és elkövetik a legszörnyűbb áldozatok egyikét, a német elleni hadjárat diadalmas vezérét Vazult (a későbbi I. Béla apját), ki a legközelebbi trónutód s unokatestvér, de pogány, s a pogány magyarság vezére, megvakíttatják és fülébe forró olmot öntenek... És minden vér és áldozat, amit művéért, az országépítésért tesz, őt sújtja legjobban, neki újabb és újabb teher, amit visel, mert „Igy akarja az Isten“. És közben lerakja a keresztyén Magyarországország alapjait.

A zseni, minden zseni és minden alkotó tragikumuma és dicsősége ott van István alakjában, akinek mindent, ami személyes és egyéni és drága neki, fel kell áldoznia művéért. Aki eszköz csupán, amelyen át felsőbb erők hajtják végre céljukat. Ezer év távolságából, vallás és nemzeti fogalmak megkövesedett rétegei alól Kós feltámasztotta Istvánt az embert, akiben küzd a pogány és a keresztyén, aki szörnyű tud lenni kegyetlenségében és megrendítő a tragikumában és — aki ember.

Mögéje meg egész korát felrajzolja. Megeleveníti a pogány magyarságot és a keresztyén — pogány, valójában nem magyar a magyar küzdelmet emberi okokkal, a faji lélek sodrásával és egyéni sorsokon át pergeti le. Nagy jelentőségűnek érzem, hogy az Új magyar ideológia szükségszerű előretörésével egyidejűleg ez a művészi látás és ábrázolás is hasonló átalakító hatást gyakorolhat az egyetemes magyar lelkiségre.

Történeti látásának még egy nagyon fontos folyamata is van a regényében. Erdély szerepe. Erdélyé, mely már kész kicsi ország (vajdái gőzög császárral, bulgár cárral önállóan szövetkeznek,) régi kulturák nyomaival és sokkal fejlettebb kulturával és erős keleti keresztyénséggel, mikor még a nyugati magyarság országát István csak építeni kezdi. És benne is külön szín az avarok, kiket székelyeknek is neveztek, s kiket a honfoglaló magyar törzsek már itt találtak. „Itt mások a gondok és mástéle van az igyekezet“ eszmél István. Gyula vajda egyensúly politikája virágoztatja fel és őrzi meg ezt a kis országot, akiben Bethlen Gábor nagyszerű erdélyi első képét eleveníti meg. Egyedül őt, egyedül Gyulát végérvényesen le nem győzi és egyedül Erdélyt soha meg nem hódíthatja egészen. Mikor

velencs Péter erre célozgat, leínti: „Békesség van ott, s azt senki fel nem boríthatja büntetlenül“. Kós Erdély állandó különvalóságát mutatja meg, s ezzel bevilágít egy évezredes útra, amelyen ez az erdélyiség a magyar faj számára átmentette az üldözött ősi lelket és megőrizte, s egyszer ki is bontotta a magyar szervezés ezeréves gondolatát: az önkormányzatot. Az új magyar ideológiának és erdélyiségnek ez a művészi és modern találkozása teszi eseményé Kós regényét mindnyájunk számára.

Az ötvenéves Kós Károlyról írva Reményik Sándor az ő életében és műveiben a pogány magyar és a germán szellem küzdelmét látja. Ezért lehetett Kós a saját belső problematikájával kifejezője a Szent Istváni élettragédián át a pogány magyar és germán küzdelemnek s az ezeréves erdélyiségnek! Mert a művész csak azt tudja elhíthetően kiábrázolni, ami az ő életében is személyes kérdés. És minden személyes kérdés szimbólikus történeti kereten át is maivá, aktuálissá válik, ha a művész Kóshoz hasonlóan együtt érez és együtt vergődik korának kérdéseivel, amelyek megfoghatatlan régmúltakban gyökereznek és elérhetetlen jövődőkig hullámanak tova nemzedéki létünk arasznij idején át.

Anyanyelvünk.

„Anyanyelvünk.“

Kosztolányi Dezső „Nyelvőr“ ének erdélyi kiadása. Az erdélyi részt szerkesztette Kacsó Sándor Brassó, 1934. Kiadta az „Ágisz“ szövetkezet közművelődési szakosztályától kiküldött bizottság. Bóli ára 40 lei, az Erdélyi Fiataloknak! kapható 35, főiskolásoknak 30 leierért.

Kosztolányi Dezső nyelvmentő és nyelvművelő munkájának új, erőteljes eredménye áll előttünk. A határokon túl elkezdett munka nálunk is visszhangra talált. Az Ágisz kiadásában és Kacsó Sándor szerkesztésében megjelent Anyanyelvünk arról tesz bizonyosságot, hogy az erdélyi magyarság komolyan szívén viseli anyanyelve sorsát, szépségét, tisztaságát.

A 170 oldalra terjedő, Hadnagy művészi címlapjával ellátott, izlésesen kiállított könyvecske három részre oszlik: Előszók és bevezetőtanulmányokra, kisebbségi (román-magyar) szótarra és a helyes és tiszta magyarság szótárára.

Az előszó tájékoztat az Anyanyelvünk létrejöttének előzményeiről, körülményeiről és céljairól. Figyelmzettet, hogy „ez a könyvecske nem tartalmazhat mindent, legföljebb csak utat mutathat, lelkiismeretet ébreszthet.“ Kosztolányi Dezső külön az Anyanyelvünk részére írott előszavában megemlíti, hogy Eu-

ropa 120 élő nyelve közül a beszéltség tekintetében a magyar 11-ik s a Föld 1500 nyelve közül a magyart a 29-ik hely illeti meg. De mi nem azért szeretjük anyanyelvünket. Egyszerűen csak azt mondjuk, hogy ő az egyetlen, hogy ő a mi édesanyánk s ezért szeretjük őt.

A két előszó után egymásután következnek: Használati utasítás (Kosztolányi Dezső cikkéből), Anyanyelvünk a kisebbségi sorban (Kacsó Sándor), A magyar nyelv (Négyessy László dr.) Magyar szóban magyar múlt (Kertész Manó dr.), Az új nyelvművelő mozgalom jelentősége és eddigi eredményei (Körösi Sándor), Magyar nyelvünk a sportéletben (Székely Géza), Nemzeti öntudat a nyelvben (Zolnai Gyula dr.) Egy sereg rövidebb tanulmány, amelyek célja anyanyelvünk szeretetének mentésének, művelésének tudatossá tévése, Kacsó Sándor és Körösi Sándor soraiban az erdélyi magyarnak anyanyelve iránti szeretete szólal meg, megjelölve a sajátosan erdélyi nyelvművelő és nyelvmentő feladatokat.

E kis tanulmányok után következik a Szécsi Sándor tanár összeállította Kisebbségi (román-magyar) szótár. Több mint 400 román szó! Sokat ismerünk közülük, sokról eddig nem is tudtuk, hogy már belopta magát az

erdélyi magyar nyelvünkbe Szinte mind a 400 szóra érvényes — és némileg vigasztaló — az a megállapítás, hogy annyira erőszakosan törték be nyelvünkbe, hogy egyelőre semmi nyomát sem mutatják hangtani törvényeink érvényesülésének. Még védekezhetünk ellenük s öntudatos, türelmes munkával kiszoríthatjuk őket a közhasználatból.

Anyanyelvünk romlásának sokkal megdöbbentőbb képét tárja elénk A helyes magyarság szótára (Balassa J. dr.) Megtalálhatjuk benne a mindennapi beszédben és az irodalomban leggyakrabban előforduló hibákat, vétségeket a magyar nyelv és szépsége és a helyes magyarság szabályai ellen. Ez a rész tehát már általános jellegű, az egész nyelvtérleten megtalálható nyelvromlásokat, vétségeket, hibákat tárgyalja. Mondanunk sem kell, hogy ezen a téren a legnagyobb károkat a a német nyelv szelleme okozza. Legalább ezt a részt mindenkinek végig kellene olvasnia, hogy körülbelül fogalmat legyen arról, mennyit szegényíthet, koptathat egy nyelven a hanyag, nemtörődöm beszéd, az idegen nyelven való gondolkodás, felületlen mondat szerkesztés stb.

Végül a könyvecskének több mint felét foglalja el „A tiszta magyarság szótára“ melyet Toth Vilmos dr. állított össze. Megszokott nevén: idegen szavak szótára. De többre törekszik, mint ez. Nem azt akarja megmondani, hogy x vagy y idegen szó mit jelent magyarul, hanem, hogy melyek azok a magyar szavak, amelyek ugyanazt megközelítően ugyanazt fejezik ki, mint a széltehen-hosszában használt és nélkülözhetetlennek gondolt idegen szavak. Kosztolányi Dezso minden magyar anyanyelvű lélekhez intézett figyelmeztető szavai hozzánk is eljutottak. Nem véletlen, hogy Erdélyben éppen az Ágisz vette át a közvetítő szerepét. Minden egyes nemzetét és anyanyelvét tudatosan szerető és féltő erdélyi magyar kezébe el kell jutnia ennek a kis könyvnek. S főleg nekünk, az ifjúságnak van szükségünk erre a mozgalomra s ezért kötelességünk ennek szolgálatába állni. Hogy mindyájan megérezzük s meglássuk, hogy a „nyelv ma tündérvár és katakombá“.

Nagy Géza.

A nyelvtisztító mozgalom társadalmi jelentőségéről értékes vitát folytatott Kőrösi Sándor, a Brassói Lapok egyik

szerkesztője, Révész Gyula nagyváradi hírlapíróval, aki marxista szempontból emelt kifogást a nyelvtisztító mozgalommal szemben. Adyt idézi (Nyugat, 1910. Van-e magyar nyelv?) „Van azután egy másik magyar nyelv is. Kérem az Istent, oltsa el mihamarabb életem mécsét, mert ha csak három évig fogok még élni, baragolva, száműzötten, idegenben . . . hiába jövök haza. Nem fogok tudni kenyeret és bort kérni Budapesten, mert minden lévő, értető szavainkat akorra kiirtják s lopnom fog kelleni egy hatalmas tolvaj nyelv miatt . . . A magyar nyelv tragédiája egyenesen ugyanaz, mint a magyar demokráciáé. Tetszett volna demokratikus államreformokkal fölszárkoltatni a szinre a magyar parasztot, ma lenne tüneményes, szép, dus magyar nyelv. Sem a némettől, sem a franciától, sem a nemzetiségi szomszédsgoktól megrontott és kiváltságos, urí magyarság igaz nyelvet nem csinálhatott . . . Most már késő. Mint legendák alvó daljai aluszok a legigazabb, legszebb magyar szavak . . .“ Kosztolányi Dezso kimutatta, hogy ma 6000 olyan fölösleges idegen szó kering nyelvünkben, melyet minden esetben jobb magyar szavakkal helyettesíthetünk, ami kétszerese egy átlagember szókincsének. Ebből alakul ki az a tolvajnyelv, amit csak a műveltség kiváltságosai értenek meg, de nem ért meg a nép.

„Csak a tiszta nyelv közvetítheti a megértést!“ — mondja ki. „Nem üres szólam az, hogy „nyelvében él a nemzet“, mert a nyelv — a legszélsőségebb társadalomtudomány szerint is — közkinccs, egyike a legfontosabb társadalmi tényezőknél. A nyelv által élünk és válunk tudatos emberekké, általa gondolkozunk, dolgozunk, fejazzuk ki érzéseinket, törekvéseinket. általa befolyásoljuk egymást. Ezért aztán — bármilyen is a világnézete — mindenkinek egyaránt érdeke az egységesen értelmes, világos és szabatos, a népi forrásból duzzadó nyelv.“ „Tiszta nyelv tiszta fogalmak, tiszta látás!“ Ebben a tekintetben nem lehet más felfogása senkinek, aki magyarul beszél és ír, olvas, sőt annak a világpolgárnak sem, aki anyanyelvén kívül jó néhány idegen nyelven tud“, „A nyelv tisztántartása, művelése is közügy, egyike a fontos közügyeknek, problémáknak, amivel persze korántsem állítjuk, hogy ez a legégetőbb és legéletbevágóbb.“

Irodalom és társadalom.

Irta: Dr. Jancsó Elemér.

Minden idők — és a válsággal terhesek leginkább — újra és újra kérdésessé teszik a tudomány és művészet, az ember és a világ-szemlélet alapvető és eddig elfogadott tételeit. Ma, a termelési rendszerek váltakozásának idején, a faji, világnézeti és osztályellentétek robbanásig feszült állapotában ismételten kísért a kérdés: lehet-e régi módszerekkel és régi felfogással művészetet szemlélni és egyáltalán lehet-e a jelen irodalmához a tudományos siker reményében hozzányulni? Vannak, akik bizonyára habozás nélkül igennel válaszolnának és még vitára sem érdemesítnék e felfogás támadóit. A szubjektív és teljesen impresszionista kritika előszeretettel tör pálcát a „történelmi távlatot“ követelők makacs és dogmákhoz ragaszkodó tábora felett. De pozitívumot ez a tábor sem ad és így módszerében nem volt képes legalább is eddig, pótolni a régi iskola hiányait. Üres szkepticizmusa csupán kételyeket tud ébreszteni, de alkotó és megtermékenyítő munkát nem. A jelen kényszerítő parancsa már eleve eldönti a vitát, az irodalom a mával él, halad, elpusztul, vagy az egymásután jövő nemzedékektől átértékelve beolvad a későbbi korok szellemi vérkeringésébe. A ma irodalomtörténete vagy tudomásul veszi az előtte tovavonuló szellemi történéseket, folyamatokat, vagy nem. De akár figyelni és feldolgozza e jelenségeket, akár nem, azok az élet és társadalmi lét természetes törvényeit követve, nélküle is vannak, élnek és tovább hatnak. A közönség természetesen mindig a jelen irodalmával tart és mindent, ami régi, félve vesz kezébe, mert úgy érzi, hogy az nem neki, nem az ő korának szól. Író és olvasó, az irodalmi élet két alapvető tényezője, a mindenkor jelen mellett foglal állást és csupán a szellemileg nagyon kulturáltak kicsiny csapata és az iskolai irodalomtörténetírás hívei vallják a multat és élvezik annak szellemi értékeit. Minél gyorsabb a társadalmi fejlődés üteme, annál elevenebb, annál feltűnőbb, meg nem állóbb az irodalmi fejlődés, az irodalmi élet ritmusa is. Az irodalomtörténésznek tehát akarva, nem akarva, tudomást kell a máról vennie. A ma befolyásolja tudatosan, vagy öntudatlanul látásmódját, téma-választását és módszerét. De magától értetődő, hogy közönségnek és tudósnak egyaránt a multtal is foglalkoznia kell, csak hogy ez a mult már a mai irodalomtudomány összes jelentős eredményeinek, módszertani vizsgálódásainak teljes felhasználásával megírt és felelevenített élő valóság kell legyen. A régi iskola főhibája abban áll, hogy az elmúlt korok irodalmi életét merevnek, megállapodottnak tünteti fel. Nemcsak a magyar, de a külföldi irodalomtörténetírás végzetes, de korából fakadó hibája volt ez. Ma az irodalomszociológiai vizsgálódásának idején, tudjuk, hogy az irodalom nemcsak egy-két „zseniális íróból“ és néhány hallhatatlan műből“ áll. Az irodalom a társadalmi élet szerves része és mint ilyen alkotó eleme annak a hatalmas folyamatnak, amelyben egyén és tömeg, ember és társadalom, társadalom és természet a maga harcaival és kiegyenlítődéseivel végighömpölyög a tovatűnő évszázadokon. Nem céloim az elmúlt szá-

zad irodalomtörténetírását kritika tárgyává tenni. A mult irodalomszemléletét, amiként a máé is, az akkori idők társadalmi és szellemi erői határozták meg. Ez a kor sok értékeset alkotott és mindenek felett olyan gyűjtőmunkát végzett, ami bizonynyal értékes eleme, nyersanyaga marad minden idők magyar irodalomtörténet írásának. De a jövő tudósa ebből a nyersanyagból mindig a saját kora követelményeinek megfelelő szobrot fogja kifaragúni. És ha nem, ha mégis elmúlt felfogások, módszerek és ábrázolások továbbvivője lesz és ezt a jelenre is átvíszi; úgy nemcsak az általa feldolgozott író, vagy kort nem fogja kortársaival megértetni és megéreztetni, de egyúttal kompromittálja magát az irodalomtudományt is. Hosszu éveken át ilyen zsákutcába jutott, magárahagyatott és aktualitását veszített tudomány volt a magyar irodalomtörténetírás. Az a néhány lelkes kutató, akiknek művei képviselték legutóbb e tudományt, inkább szélességben, mint mélységben bővítették szakterületük határait. A szellemtörténeti iskola érdeme, hogy a mai irodalomtörténettudomány kereteit kitérítette és dohos falai közé friss levegőt, nyugateurópai napfényt hozott. Sajnos, ez az iskola is végzetes hibák csiráit hordja magával, csirákat, amik könnyen a rothadás elemeivé válhatnak.

A mai magyar irodalomtörténetírásnak tehát legelső feladatai alapelveinek és módszerének tisztázása. Mindkettőt a jelen szempontjai kell uralják.

A jelenkor irodalomtudományának kikristályosodott módszere, vagy módszerei kell kell példaként lebegjenek az irodalom fejlődését kutatók előtt. Az irodalomtörténetírás mai eredményei bizonyára nem jelentik még a fejlődés tetőpontjait, de ha össze hasonlítjuk a legújabb negyedszázad eredményeit a multéval, máris büszke önérettel mutathatunk rá azokra az új és gazdag szempontokra, amikkel a XX-ik század társadalom és szellemtudományai gazdagították az irodalomtörténettudomány területét. Csak a legutóbbi évek kutatásai annyi új elvet, módszert vetettek fel, hogy azok gyakorlati alkalmazása, a magyar irodalom multjának ezek szerinti átértékelése már egymagában évtizedes munkát és a kutatók egész sorát kívánja.

A tudományok gyors fejlődése, ami magától értetődő és természetes, egy gyorsan fejlődő és ellentéteken át egységretörő társadalomban önkéntelenül felvetik a kérdést, hogy a mai módszerek elveivel megírt irodalomtörténeti munkák vajjon nem veszítik-e el értéküket már a közeljövőben? Erre a kérdésre csak azt felelhetjük, hogy örök élete sem a tudománynak, sem az irodalomnak nincs. Ilyen metafizikai kérdés meddő és céltalan. Az élő tudománynak épúgy az élet és a levés a kényszerítő parancsszava, mint magának az életnek, amiért lennie kell tudománynak és irodalomnak egyaránt. Száz esztendő irodalomtudományi fejlődése különben is azt mutatja, hogy bármilyen elavulttá váljon is később egy módszer, becsületesen és sikeresen alkalmazva nem válhat értéktelenné a késő utókorbán sem. Részletei, elemei mindig használhatók maradnak. Legfeljebb az általános kép, a keret veszíti el jelentőségét és válik elavulttá. Lehet-e tehát a jelen irodalmával tudományosan foglalkozni?

A régi iskola, amely főként a nagygyéniségek kiemelésére fektette a fősúlyt és az örök művészi, a formai tökéletesség és a

tiszta művészet elveit hirdette, a „történeti távlat“ hangoztatásával mereven elzárkozik nemcsak a jelen, de a közelmúlt irodalmának tárgyalásától is. Így adódik elő az a furcsa helyzet, hogy nem egy „hivatalos“ irodalomtörténészünk megáll már Madáchnál és legfennebb Hercegh F., Mikszáth és Szabolcska neveit említi meg. E szerint a felfogás szerint csak évtizedek múlva állapíthatjuk meg és beszélhetünk a mai kor íróiról és értékükről. E felfogás ellen felhozhatjuk a következőket: mi értelme van a mai életnek. legyen az szellemi, vagy társadalmi, ha saját életünkben ki akarjuk azt zárni, ellene, vagy mellette nem foglalunk állást? És lehet-e egyáltalán nem állást foglalni a ma gazdasági és szellemi törekvéseivel szemben? Vajjon nem ringatja-e magát téves illúziókban az, aki kora társadalmá, politikai és szellemi életén felülállónak hiszi magát? E kérdések önmagukban hordják a feleletet. Az új irodalomtörténeti felfogás hívei ezzel bátran szembe szögezhetik, hogy ők nem akarnak a mában „örök értékekre“ rámutatni, se „halhatatlan szépségek“ feltárására nem pazarolják idejüket. Az irodalomszociológia olyan új területeket tárt fel és olyan új szempontokra mutat rá, amiket elsősorban a jelenben lehet elvégezni. Ez a tudomány, a mai kor legjellegzetesebb tudománya. Az irodalom társadalmi szerepét kutatja elsősorban, tehát leír. Leírja az író jellemét, társadalmi adottságait, művei eredetét, hatását, de sohasem az egyén kiemelésére és művének esztétizálására fekteti csupán a súlyt, hanem e mű kézzel fogható, vagy legalább is felmérhető hatásaira. Nemcsak írókat vizsgál, hanem folyamatokat is, amik írókon és műveken át élnek és hatnak. És mivel e folyamatok változnak és átalakulnak, az írók és irodalmi jelenségek is a társadalmiakat követve hasonló változásokon mennek át.

Az irodalomszociológus tehát felboncolja az irodalmi élet összes lehető és felkutatható jelenségeit és összefüggéseit. Kutatásai középpontjában természetesen az irodalom áll, de ennek az irodalomnak nem tulajdonít misztikus, mágikus jelentőséget. Rámutat az író és a műve értékére de rámutat az író és az olvasó, s ez utóbbin át az egész jelenkori társadalommal való kapcsolatra. Természetesen a művész sajátos egyéniségét is kell értékelje, de értékmérője már nem az a társadalomtalanított örök „művész“ lesz, amivel eddig oly gyakran találkozunk kritikai irodalmunkban. Az irodalmi jelenségek vizsgálatában mindvégig dialektikus kell legyen a ma irodalom történése. Az eseményeket mozgásukban vizsgálja és e mozgás irányából, intenzitásából vonja le következtetéseit, értékítéletét. Ha a jelent így fogjuk fel, úgy az nem tűnik fel sem társadalmi, sem szellemi életében megfoghatatlannak. Aki a jelen folyamataival nincs tisztában, az hiába dolgozza fel a múlt még nehezebben hozzáférhető, száz és száz hamis tükrön átszűrődő képét. Természetesen, mint minden tudománynak, úgy az irodalom mai vizsgálatának is nagy nehézségei vannak. Nehéz a jelenségek tömegéből a legjellemzőbbeket kiválasztani és nagyon nehéz sokszor e jelenségek okaira, egymással való összefüggéseire is rámutatni. E nehézségek azonban hatványozottan fennállanak a múlt irodalmának és irodalmi életének vizsgálatánál is, ahol a közvetlen megfigyelés nem lehetséges már. De

a kutatás célja és természete hozza magával a szintetizálás iránti főrekvést és a modern irodalomtörténész ügyességén, felkészültségén, sokirányú ismeretén mulik, hogy e módszer hibáit lehetőség szerint kiküszöbölje. A jelenkor irodalmának, irodalmi életének, az irodalom társadalmi összefüggéseinek feldolgozása, nagy és halaszt-hatatlan kötelessége a mai magyar irodalomtörténészeknek. Oriási nyersanyag áll rendelkezésre. Ha a szaktudos ezt a nagy anyagot nem tudja a maga elevevenségében, fejlődő életműködésében megragadni, úgy az utókor tudósainak munkáját is megnehezítette és korával szemben vétett, mert nem akart és nem tudott tudománya önként adódó nehézségeivel és szembeszállani és megfelelni a ma kívánalmainak.

Az erdélyi történetírás feladatai.

Irta : Biró Sándor.

Hát erdélyi történetírás is van? Eddig úgy tudtuk, hogy van magyar, román és német történetírás, melyben helyet kapnak az erdélyi események fontosságuk sorrendjében, de csak mint olyan részek, melyek egy nagyobb egységhez tartoznak. Erdély mindig szerves részét képezte a magyarságnak, tehát történetileg szorosan együvé tartozik a magyarsággal, attól külön tárgyalni nem lehet, — olvassuk egyik részről. Erdély lényegében mindig sorsközösségben volt a román fejedelemségekkel, — halljuk román történészek elvenetését, tehát igazi története csak úgy érthető meg, ha azt, mint a románság egyetemes történetének részét vizsgáljuk. A harmadik állítás szerint Erdély történetében azt kell vizsgálni, ami kulturális szempontból a legjelentősebb volt a múlt folyamán; a városok szerepét, az ipar és kereskedelem helyzetét, külföldi kapcsolatait — amely kérdések mind szorosan utalnak a szászok jelentőségére. Tehát e harmadik álláspont szerint Erdély történeti jelentőségét főleg kulturális és gazdasági szempontból a szászok adták, amiből az következik, hogy elsősorban ebből a szempontból kell kutatni Erdély történetét.

Fenti három felfogás jellemzi általában a három nép történetíróinak gondolkozását. Nem mindig „*expressis verbis*“ tudatosan kifejezve, de a tudat alatt a legtöbb munkában.

Kétségtelen, hogy ezek a felfogások bizonyos részben az igazságot, illetőleg az igazság egy részét fejezik ki. De nem az egész igazságot. Csak ennek azt a részét, hogy Erdély történetét a szóbanforgó három nép egymásmelletti élete alkotta. Mert hiszen mindhárom nép történelmi szerepet játszott, ha nem is egyenlő sullyal és hatalommal, feltétlenül részesei voltak az erdélyi életnek. De a fentemlített történelmi szempontoknak ott van a tévedése, hogy továbbfejlődésükben rendszerint csak a maguk szempontját akarják érvényesíteni, az ellenkező felfogásra mutató jelenségeket pedig vagy

elhanyagolják, vagy teljességgel jelentéktelennek tekintik. Innen származik a valóságnak semmiképpen meg nem felelő történelmi beállítás, mely szerint Erdély történelmében csak egyik nép volt a fontos, a többiek másod, vagy harmadrangu szerepet játszottak. Ezért rendszerint nem is foglalkoznak a másik népre vonatkozó jelenségekkel, vagy ha igen, akkor elfogult és megtévesztő szándékkal. Ez a megállapítás áll nagyjában mindhárom nép történetírására. A magyar történetírás elsősorban mindig a politikai szempontot nézte az erdélyi történelemben, mert e téren magyarság volt az u. n. vezetőelem. Hogy ennek szerepét kidomborítsa, elhanyagolta a gazdasági, társadalmi, nemzetiségi kérdések történetét, melyek pedig éppen olyan fontos kérdések voltak az erdélyi Életnek, mint a politika. De ugyanezt a szempontot látjuk azoknál a szász történetíróknál, akik az utóbbi években egymásután jelentetik meg az erdélyi szászország történetét feldolgozó köteteket. E könyvekben hiába keressük az erdélyi magyarság szerepére vonatkozó részeket, mintha magyarok Erdélyben nem éltek volna a szászok mellett, — annyira csak a szász „Siebenbürgen“ kutatásaik tárgya. És a legtöbb román történésznél szintén hasonló szándékot tapasztalunk. Csak át kell nézni a román középiskolás történelmi könyveket. Ott Erdély történetére vonatkozólag csak arról olvasunk, hogy a magyarok eleitől kezdve mindig szándékosan elnyomták a románokat, mert magyarosítani akarták őket. A román történészek nemzeti és pedig román nemzeti színezetet adnak az összes társadalmi jellegű parasztmozgalmaknak. (Az 1437-es parasztlázadás szerintük román mozgalom volt s az erre létrejött „Unio trium nationum“ tulajdonképpen a negyedik nemzet, a román ellen irányult. Ugyanígy román jelleget igyekeznek adni az 1514-es Dósa-féle mozgalomnak. Tudatosan elhallgatják azt, hogy itt nem nemzetiségi elnyomás volt, hanem társadalmi osztályuralom, mely alatt a magyar jobbágypén úgy szenvedett, mint a román. A fenti mozgalmakban is elsősorban a magyar jobbágypén vettek részt, természetesen román jobbágypénekkel együtt, ami bizonyítja, hogy itt nem nemzeti forradalomról volt szó.)

Az itt ismertetett felfogások tévedéseit úgy kerülhetjük el, ha szigorúan ragaszkodunk az „erdélyi történetírás“ kettős fogalmának igazi jelentéséhez.

Az első fogalom Erdélyre utal, mint földrajzi, gazdasági, kulturális és nemzetiségi szempontokból különálló egységre. Földrajzilag tökéletesen különálló egység, mindenfelől hegyekkel, mint természetes határokkal övezve. Ez meghatározza gazdasági viszonyait is, természetesen maga sajátos vonásaiban. És végül az itt lakó három nép, amelyeknek egymásmelletti élete meghatározza a nemzetiségi, politikai és kulturális helyzetet — egészen sajátos különbözőséget ad neki a körülötte lévő más tartományokkal szemben. Fenti tényezők összessége adja azt a sajátos helyzetet, melyet „erdélyi“nek nevezhetünk. E tényezők együttesen határozzák meg az erdélyi „Életet“, melynek múltbeli megnyilvánulását, évszázadok alatti fejlődését kell leírja az erdélyi történetírás.

Melyek tehát az ilyen értelemben vett erdélyi történetírás feladatai?

1. Megállapítani legelőször is azt, hogy mit alkotott eddig az erdélyi történetírás. Egy helyzetfelvétel, ha úgy tetszik, mindarról, amit eddig Erdély történetére vonatkozólag magyarok, románok és szászok írtak. Amolyan több kötetes bibliográfia, amelyben összegyűjtve rövid ismertetéssel megtalálhatók lennének az erdélyi összes történelmi munkák címei az egyes századok szerint csoportosítva. Mindazok a forráskiadványok, feldolgozások és monografiák, melyek Erdély történetére vonatkozólag magyar, román és német nyelven megjelentek, címeit a szerzők betürendes sorrendjében századok szerint csoportosítva mindeniket két-három soros jellemzéssel összefoglalva. E munka hiánya régóta érezhető; mindenki tapasztalhatta, aki valamely erdélyi történelmi kérdéssel foglalkozott. Természetesen ezt egy ember nehezen csinálhatja meg, de többen, munkamegosztással rövid idő alatt elkészíthetnék s ezáltal óriási szolgálatot tennének az erdélyi történettudománynak.

2. A szóbanforgó bibliográfia nyomán mindenki látná, hogy hol vannak a legsürgősebb teendők, melyek azok a területek, ahol az erdélyi történettudomány még egészen gyermekcipőkben jár vagy még egyáltalán nem is indult meg. Akik ezen a kérdésen már gondolkodtak, azok jól tudják, hogy sajnos a politikai sikot kivéve az Erdélyi Élet multjának szinte minden más oldala ugyszólván feldolgozatlan. Gazdaság történet, társadalom történet, az egyes nemzetiségek demográfiai viszonyainak története szinte egészen szűz területek. Pedig nyilvánvaló, hogy e kérdések legsürgősebbek és nem is annyira az egyes erdélyi népek, mint inkább az erdélyi tudományosság szempontjából. Mert ha nem a legalaposabb tudományos felkészültséggel nyúlunk hozzájuk, akkor a ma uralkodó politikai és nemzeti jelszavak ugynevezett „tudósai“ fogják maguknak kisajátítani, természetesen egészen elfogult, minden tárgyilagosságot nélkülöző módon. Az ilyen eljárások eredménye pedig előrelátható: a nagyközönség tudatába ezek az elfogult tendenciózus állítások mennek át s később az igazi tudományos eredmények már szembetalálják magukat velük s nagyon nehezen tudnak érvényesülni.

A gazdaság és társadalom történet rengeteg ma nagyon időszzerű kérdésre adhat feleletet. Az erdélyi termelés viszonyainak feltárása, az egyes népek szerepe a mezőgazdaság, ipar és kereskedelem terén, épen annyira fontos lehet, mint az erdélyi társadalmi rétegek kialakulásának és fejlődésének története. A népiség története a maga ezerféle vonalkozásával szintén nagyon sok fontos kérdést kell kiküldtásson: a települési kérdésektől elkezdve a már egészen kialakult nemzetiségi helyzetet magyarázó történelmi rugók feltárásáig. Ide torkollik a helynevek, dűllőnevek tanulmányozása, a falutörténet, a népszokások és népművészetek rendkívül értékes adatainak felvétele és összehasonlító feldolgozása, mely nagyon sok esetben segítségére lehet a történetírásnak, különösen ott, ahol hiányoznak az okleveles, pontos adatok és feljegyzések.

Ime röviden felvázolva az erdélyi történetírás feladatai. Óriási területek, melyeknek még áttekintése is hosszú időt vesz igénybe. De gazdag lehetőségeket ígérnek.

A bibliográfiát munka kiadását előjegyzések, társadalmi meg-

mozdulás után minden valószínűség szerint lehetne biztosítani. Csak a munkát vállalók hiányoznak, hogy a mozgalom meginduljon.

Sokkal nehezebb — de jelentősége is nagyobb, a második csoportba tartozó feladatoknak. Itt szinte egészen járatlan területeken kell uttörő munkát végezni. De a nehézség mellett némi előnyt is találunk, az elme minden eddigi feltevésétől való szabadságát. Miután e területeken még alig dolgoztak — nincsenek kialakult vagy nagy tudós tekintélyek által kimondott vélemények, melyek mindig bizonyos befolyással vannak a történésírókra. Ez az előny pedig meglehetősen jelentékeny ahhoz, hogy számbavegyük és ne haladjunk el mellette észrevétlenül.

Főiskolás élet.

Az új főiskolás nemzedék feladatai.

Írta: Tonk Emil.

Ma némelyek lezártnak tekintik az ifjúsági (főiskolás) kérdést s az egész komplexumot letűnt divatos vita tárgynak könyvelik el, mások átmeneti visszaesésről beszélnek. Igaz megítélés alapján minden felületes ítélkezés dacára is szerves és kiegészítő fejlődési foknak tartom, úgy a főiskolás ifjúság, mint a mozgalmi életében. Nálunk nem volt szokás az ifjúsági kérdéssel, s az ifjúsággal foglalkozni, az ifjúság még nem mutatta meg az ő kritikai arculatát. Így a figyelem középpontjaiba került az a gárda, amely először tette problémátikussá a kérdéseket és merte a magyar közvélemény elé terjeszteni az egész ifjúsági kérdést. Kettős szerepet töltött be. Egyrészt a főiskolai ifjúságot megrázta a lelke méyéig s reáirányította figyelmét a maga élete kérdéseire, szerves kapcsolatba hozta az erdélyi főiskolások gondolkodását a világ ifjúságának gondolkodásával. Másrészt pedig a kérdést a magyar közvélemény elé vitte s azt egyik

legfontosabb kérdésévé tette. Ezen kérdések természetéből s a mi helyzetünkből kifolyólag nem merülhetett el egyetlen kérdéscsoport részletes vizsgálatába, sokszor meg kellett elégedni a kérdések felvetéseivel. De megtanította gondolkodni a főiskolásokat s tudatossá tette a kérdéseket. Vannak kik nem látják világosan, hogy ez nálunk milyen nagy munka és eredmény és lekicsinyelve vagy lemondóan mondanak ítéletet. Ez évben ennek a gárdának közvetlen főiskolás működése befejezetteknek tekinthető, mert a főiskolák padjaiból majd mind kikerültek. Természetszerűleg vetődik fel az a kérdés, mik azok a külső körülmények amelyek meghatározzák a főiskolás törekvések és mozgalmak további útját és melyek azok a pontok, ahol a mai főiskolásoknak tovább kell vinniük a kérdéseket.

Ma már az ifjúsági kérdés mint ilyen, nem egyetemes érdeklődésű többé, ma már elmúltak a kétségbevonások idői. Ma világszerte

a kordába, fegyelembé szorított gondolkodás és mozgalmak korát éljük. Természetesen más arcu-
lata kell, hogy legyen azoknak a főiskolás megmozdulásoknak, amelyek számot tartanak ma az élet jogára. Az eddigi kérdések és törekvések legtöbbször nagy általános igazságok és állásfoglalások körül forgott, de sajnos legtöbbször anélkül, hogy a kérdéseket a maga valódi értelmében és tudományos feldolgozásában alaposan ismerte volna az ifjúság. Nem indulhatott meg rendszeres kutató és feldolgozó munka, mert vitatott volt a kutatás módja és célja. *A kérdések felvetése még nem jelenté a kérdések megoldását is. A legtermészetesebb folytatása a főiskolás célkitűzéseknek az lesz, amelyik hanyagszorgalommal fog hozzá az erdélyi élet viharában a maga kérdéseit feldolgozásához.*

A főiskolás egyesületeknek rá kell jönniök, hogy csak két, de semmivel sem pótolható feladatuk lehet: 1. közös munkával reáirányítani a főiskolások figyelmét az élet elkerülhetetlen kérdéseire, a kérdések alapos feldolgozása alapján. Ehhez azonban elkerülhetetlenül módszertannal kell foglalkoznia, irodalmát adni a kérdéseknek és az egyéni kutatásra lehetőségeket nyújtania. Éppen a legtöbbet vitatott kérdéseknél hiányoznak a legalapvetőbb módszertani ismereteink. Természetesen fogja ez magával hozni az eddigi munkarendek átalakulását. A nagy felhajtásos és csupa jó indulatra bizott romantikus évek letűntek. A csendes munka éveit következzenek.

2. *Egyéniségeket adni a magyar közösségek számára.* A kikerültek eddigi életfolytatása — akik között a legkülönbözőbb állásfoglalású és értékű egyedek voltak —

ma már világosan állítja elének azt a tényt, hogy az új ember fogalma és annak megjelenése nem mellékes tény. Ma minden kikerülő emberre nagyon jól kiszabott feladat vár (annál kevesebb biztos megélhetés), minden rosszul betöltött hely kétszeres súllyal nehezedik az egész közösség vállára, mert csak anyagi és szellemi teher, viszontszolgáltatás nélkül. Az első „Erdélyi-Fiatalkor” nemzedék adott posztot álló embereket s ez marad legmegítámadhatatlanabb érdeme. *Annyiban fognak a főiskolás mozgalmak ténylegesen hozzájárulni a jövőendő alakításhoz, ahány egészen felkészült, mindig helytálló tanult embert fognak a magyar közösségek feltétlen szolgálatába állítani.*

A főiskolás mozgalmak említett előbbi korszakában, a különböző főiskolai egyesületek közös munkamegosztással vállalták a maguk célkitűzésének legmegfelelőbb feladatok elvégzését. Ez elvitathatatlanul nagyban hozzájárult a közös megismeréshez, a kérdések többoldalu tisztázásához és az erőteljesebb állásfoglaláshoz. Azon a ponton azonban, midőn (2—3 évvel ezelőtt) a világ s az erdélyi gazdaságviszonylatok megváltoztak, az ifjúsági fronton az „Erdélyi Fiatalkor” közvetlen hatása meggyengült a Székelyek Kolozsvári Társasága Főiskolás Szakosztályának működését pedig meg bénították a Társaság kebelében dúló harcok, ez a státusquo megváltozott. Az összes ifjúsági munkák nagyobb részét ismét a felekezeti egyesületek vették át. (Ez párhuzamosan járt azzal a ténnyel, hogy lassan egyházainkra nehezedik a kisebbségi életfentartás majdnem minden terhe).

A dolgoknak ily irányú alakulása választás elé kell állítsa azokat, akik számára az egész kérdés nem divat kérdése csupán. Mert nem szabad elfelejtenünk, hogy *főiskolás mozgalmaink és egyesületeink helyzete csupán kicsinyített mása a magyar közéletnek és az itt megszokott formákat, szellemet és lelkiületet könnyen magunkkal fogjuk vinni az életbe is. Ma határozottan érzik az erős összetartó szervek hiánya. Emiatt még személyenként sem ismerjük egymást és minden rosszindulat nélkül is eltávolodunk egymástól. Most már a második ilyen elzárkózott egyesületi évet éljük. A közös aggodás és keresés reá kell vezesse a főiskolás csoportok felelőseit az ilyen összefogó szervek megalakítására ill. megerő-*

sítésére amelyek azonban ne csak bábok legyenek a különböző erők kezében. Kiki magára vesse a követ ennek elhanyagolásáért, vagy elgáncsolásáért. A következmények súlyosságát el nem kerülhetjük, ha ezt az időszerű, sürgető feladatot elejtjük. Az előttünk járó főiskolás gárda kialakította azokat a kereteket, megteremtette és megvédte azokat a lehetőségeket, amelyek szerint együtt dolgozhatunk kérdéseink érdekében. A mi feladatunk nem új keretek keresése (ez túlhaladott álláspont, s az előző gárda utánzása lenne) hanem az eddigieknek tartalommal, csendes kereső és feldolgozó munkával és a részletkérdésekbe elmerüléssel való megtöltése. Ezzel indulhat meg leginkább az újabb főiskolás nemzedék munkája.

A főiskolás egyesületek munkája.

A Székelyek kolozsvári Társaságának Főiskolás Szakosztálya előadás-sorozatában a f. iskolai év folyamán *Dr. Csíbt Andor* a közbirtokosságok kérdését, *Dr. Bernád Agoston* pedig az erdőgazdaságok szövetkezeti alapon való kihasználását fogják ismertetni. Az előadások időpontját később állapítják meg.

Az I. K. E.-ben az irodalmi előadás-sorozatban február óta: *Dr. Járosi Andor* (az erdélyi kritika), *Kós Károly* (Erdélyi képzőművészet), *Janovics Jenő* (Erdélyi színpad) tartottak előadást. A további tervbevett előadások elmaradnak.

A *beírásszűrés munka* terén igen értékes munkát jelentenek az I. K. E. tagok. Tizen, tizenötön minden kedd este elindulnak a hídelvei papilaktól a külváros különböző részeibe, ahol egy-egy gyülekezeti tag házában előadást tartanak, melyet minden esetben éneklés, imádság és bíriamagyarázat vezet be. Egy-egy ilyen alkalommal ötvenhatvan ember is összegyűl — hivatalnokok, iparosok, munkások, munkanélküliek. — Közlelebből nagyobb sza-

bású egy napos kirándulást rendez. A *Kiálló Szó* júniusi számát az ifjúsági munka ismertetésére szenteli. A szokásos nyári *főiskolás konferenciát* Nádásdarácon fogják megtartani.

A *Majláth Kör pedagógiai szemináriumában*, az év hátralevő részében, az aktív nevelő iskola gyakorlati alkalmazását vitatják meg, a modern nyelveket illetőleg. A *természettudományt szemínártumban* a falura kikerülő ifjú erdélyi orvosnemzedék problémáit fogják megbeszélni. A *szociális szemínártumban* *Rohács Károly és Petrovai Tibor* „A szövetkezeti eszme története és lehetőségei Erdélyben”; *Bors Ferenc* „Magántulajdon és munka”; *Bolgár Dezső* pedig „Társadalmi és gazdasági rendszerünk reform lehetőségei” címmel tart előadást.

A szociális szemínárium tagjai rendszeresen látogatják a város különböző részeiben levő legényegyletek előadásait és a Méhes utcai napközi otthont.

A kolozsvári *Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági köre* ebben a tanévben még több előadást fog tartani, melyeknek tárgyát az erdélyi történelem, szocio-

lógia, vallás, irodalom és művészet fogja képezni. — Tervbe vette egy társas vacsora és több teadélután megrendezését.

Magyar diák-élet Bukarestben. A magyarság tizezreit magabizsivo fővárosban főiskolásaink azáltal, hogy többségükben a magyar diákközhonban együtt élnek, értékes szigeteket képeznek. A jó néhány év előtti szervezkedést követő ellanyhulás után ez évben — rendkívül feszült légkörben lezajlott választási és egyéb mozgalmak árán is a diákság, úgy látszik, önmagára talált és sokat ígérő kör munkába kezdett. *Ráduly Sándor* elnök, *Szőcs Ernő* alelnök, *Labud József* titkár, *Galácsy László* jegyző és a választmány a diákság egyetemével egy test és lélek a tényleges, cselekvő kör diákéletre. — A régóta tervezett szemínárium-kérdést az idén meg is valósították.

Jelenleg működik az irodalmi szakosztály *Kovács Sándor* volt középiskolai tanár és a jogi szakosztály *Dr. Tanódy Endre* ügyvéd vezetése alatt. Irodalmi téren Balassát, Csokonait, Petőfit, Vajdát és Adyt tanulmányozták. A jog ez évi programjában a polgári perrendtartás magyar és román nyelven való párhuzamos részletes áttanulmányozása szerepel. A term. tud. Szakosztály csak a jövő évben indulhat be. Fontos, hogy a könyvtárt és az olvasótermet is újabb anyaggal tudták kibővíteni. A bukaresti diák-élet a szemínáriumokból fog kialakulni. Ezeket minden diák rendszeresen látogatja, s így egy szabadegyetem szerepét töltik be. Működésük elé nagy reménnyel nézünk. — A szemínáriumok megindult munkáján kívül a diákság néhány műsoros tea estélyt és egy diáknapot is rendezett.

Őszintén megmondjuk

Az erdélyi kisebbségek kulturális élete.

Magyar és szász körökben egyaránt nagy érdeklődés előzte meg az „Astra” román művelődési egyesület által hirdetett fenti előadást nemcsak a kérdés tárgya, hanem az előadó személye miatt is, akiről úgy tudtuk, hogy valóban jól ismeri az erdélyi kisebbségek szellemi életét. Annál is inkább gondoltuk ezt *I. Chinezu dr.*-ről, mert annak idején nagy örömmel könyveltük el a román-magyar közeledés és kibékülés javára végzett értékes munkáját, melyet az 1918. utáni erdélyi magyar irodalom fejlődéséről írt. A megírásához szükséges anyagot az erdélyi magyar irodalmi és szellemi életkiválóságai örömmel bocsátották rendelkezésére s azóta is állandó baráti viszony volt közöttük, hiszen a mai elfogult légkörben igazi értéket jelentett mindenki, akit az őszinte tárgyilagos megismerés vágya vezetett az erdélyi magyarság legjobbjaihoz. A. f. évi március 7-re hirdetett előadásán a vármegye ház nagyterme zsúfolásig megtelt a nagytöbbségben román hallgatósággal, kik között a kolozsvári román élet vezetői is helyet foglaltak. Az előadás azonban a nagyszámban megjelent magyarok között kinos meglepetést és mélységes csalódást okozott, mert bővelkedett váratlan, furcsa és megalapozatlan megállapításokban. Eltekintve most a Chinezu előadásának más vonatkozásaitól, annak csak a minket egészen közelről érintő részét szeretném kiemelni. Előadása kapcsán foglalkozott az „Erdélyi Fialatok” mozgalmával is, amelyre vonatkozólag előzőleg alkalma volt az összes adatokat megkapni. Ennek ellenére úgy látja, hogy lapunk mozgalma nem más, mint a „soviniszta és

magyarosító E. M. K. E. " programjának továbbvitele"(?!) Az Ekmét előzetesen úgy jellemezte, mint amely állami támogatással próbálta a románság kulturális fejlődését megakadályozni a magyar uralom alatt és mint amely a legtöbbet tett a nemzetiségek magyarosítása terén. E programnak volnánk tehát mi, az „Erdélyi Fialatok“ a jelenlegi továbbvívői, azaz ugyanazt akarjuk jelenlegi célkitűzéseinkben, mint az anyyira megvádolt és elítélt Emke. . .

Nem tudom mit szoltak az előadáson jelenlevő és minket szintén ismerő azon románok, akik a reánk vonatkozó és a Chinezu beállításával egészen ellenkező véleményüket sokszor kifejtették. Azt azonban kijelenthetem, hogy nekünk a Chinezu előadása nagy csalódást és bizonyos gyanu felmerülését jelentette. Annak, hogy ő ilyen csodálatos szinben látja az „Erdélyi Fialatok“ mozgalmát, két oka lehet. Egyik az, hogy minden felvilágosítás, amit rendelkezésére bocsátottak nem volt elegendő a reánk vonatkozó t szta kép alkotására. Ez más szóval azt jelentené, hogy *nem volt képes* meglátni mozgalmunk lényegét — nézett de nem látott. — Mi nem vagyunk ilyen kevésbé hízeltő véleménnyel Chinezu szellemi képességeiről. Itt valószínűleg a másik magyarázatot kell elfogadnunk. Ez pedig azt jelenti, hogy azért nem látta meg az „Erdélyi Fialatok“ igazi arcát, mert *nem is akarta meglátni*. Hiszen, ha egy kissé utána néz a kérdésnek, feltétlenül megtalálja a Patria, az Ardealul Tânăr, sőt a Curentul és az Universul közleményeit is, melyek egész más szinben látják mozgalmunkat. De úgy látszik Chinezu dr. nem tartotta szükségesnek az alapos tanulmányozást. A tájékozódás lehetőségeit ki nem aknázva csodálatos felületességgel járt el előadásának reánk vonatkozó szinte összes kérdéseiben.

Az is lehetséges ugyan, hogy e különös kép az erdélyi magyarság kulturális életéről azért nem sikerült jobban, mert a légkörü viszonyok kedvezőtlenek voltak. Ez megtörténik a fényképésznél is, ha felhős borongós az idő a felvételkor. Bizonyára ez is befolyásolta Chinezu dr-t; az „integral hazafiság“ eszméi nem nagyon kedvezők egy igazán tárgyilagos helyzetfelvételre. Mi azonban őszintén megmondjuk, hogy épen azt az egyet nem vártuk tőle, hogy hangulati okokból a tudományos tárgyilagosságról is megfeledkezzen. Mert azt tette. Ellhalgatott olyan tényeket, mint a román-magyar kulturális közeledésért: a két együttélő és egymásra utalt nép közös érdekeinek felismeréséért tett lépéseinket (egyetemi egyesület kérése, stb.) amelyekért bizony nekünk is támadásokat kellett elszennvednünk nem egy elvakult fajtestvérünkötől. De kibirtuk azt is és őszintén megmondjuk, hogy Chinezu előadása ellenére is megyünk tovább azon az úton, amely a magunk értékeinek megismertetésén és a románság értékeinek megbecsülésén át egyszer mégis elvezet a közös érdekek felismeréséhez.

Biró Sándor

A dési (IKE) erdélyi tárgy előadásai. Márc. 12. Erdély földjének természeti szépségei. (Knizsek Károly), Márc. 19. Erdély népei (Benedek Géza), Márc. 26. Erdély története (Godra Erzsí) Márc. 29. Az erdélyi magyarság (Benedek G.) Apr. 5. Székelyek (Szopos Sándor), Apr. 9. Szászok . . . Apr. 16. Románok (Szabó Izabella), Apr. 23. Erdélyi magyar népköltészet. Gyűjtemények és Gyűjtők (Léber B.) Apr. 30. Erdélyi Irodalom. (Jancsó Elemér dr.) Május 7. Szolnok-Doboka magyarsága. (Ifj. Parádi F.) Május 7. „Szolnok-Doboka“ múltja . . . Május 22. Dési város története (Dr. Bene F.). Az előadások mindig d. u. 6. ó. kezdődnek.

Pályaválasztás, elhelyezkedés.

Uj rovatot nyitunk nemzedékünk legfontosabb anyagi kérdésének, az elhelyezkedésnek tárgyalására. Ez a kérdés egész gazdasági és társadalmi életünkkel szerves vonatkozásban áll. Mi ebben a rovatban nem ebben a távolabbi elméleti értelemben vesszük vizsgálat alá a kérdést (ez a nagyon szükséges munka külön tudományos feladat), hanem a gyakorlati megoldások és gyakorlati segítés szempontjából.

A pályaválasztás kérdése szorosan összefügg az elhelyezkedéssel. Ugyanaz a szervezetlenség, amely a végzett fiatalokat nem tudja a megszerzhető kenyérbe sem juttatni, másik oldalával mint tájékoztatlanok áll a pályaválasztó fiatal előtt. Senki utbaigazítást, tanácsot adni nem tud az egyes pályákon remélhető elhelyezkedés terjedelméről s a találmásra választott pálya megboszulja magát. Nekünk saját érdekünkben kell ezzel a kétarcú egy kérdéssel foglalkoznunk. E rovat készségével közöl beküldött cikkeket, ha azok tömören és tényleges adatokkal alátámasztva a kérdésről újat és lényegeset tudnak mondani.

Kataszteri mérnökök elhelyezkedhetnek. A régát kataszteri felmérését 1929-ban kezdték meg. Ez a munkát legalább 25—30 esztendeig tart. A felmérést végző hivatal 160 mérnökből és 100 segédvállalkozóból áll, akik egy részét magánvállalkozás után alkalmazták. A jelenlegiek közül 6—8 év múlva többet nyugdíjaznak, de eddig is újabbakat vesznek fel.

Ennek a mérnöki állásnak az elnyerésére a bucurești, vagy a timișoara-i műegyetem elvégzése szükséges. Három féle szakkal veszik fel kataszteri munkálatokba: bánya, erdő és építési (construcție) szakkal. Utóbbi az általános mérnöki szak, amely a CFR-nél, meg bármilyen építésnél használható.

A bucurești műegyetemen fentiek kivül gépészeti és vegyészeti szak is van. Tanulmányi idő 1 előkészítő, 4 rendes év. Előkészítő évre csak előzetes írásos vizsgával veszik fel a jelentkezőt, melynek tárgyai: algebra, trigonometria, geográfia, aritmetica, fizica, kémia, természetrajz. Előkészítő év után újabb vizsga letételével iratkozhatnak be szakok szerint az első évre. A 2. 3. és 4. év végén egy-egy szigorlat van, s ezenkívül a diploma vizsga. Nyáron az első év után 2 hónapi gyakorlati oktatás. A felvételi lehetőségek nagyobbak Timișoaran. (București-ben nagyon sok a jelentkező.) Felhívjuk fentiekre nemcsak az illetékes végzett mérnököket, de a középiskola utolsó osztályában tanulók figyelmét is, mert előreláthatólag ezen a módon 6—8 év múltán is jónéhány diplomás mérnök helyezkedhetik még el.

Textil-szakemberekre szükség van. A mezőgazdasági világhelyzet és az ország külföldi adósságai mint külső

okok; odajuttatták a sok minden ok miatt belülről is megrendült gazdasági életet, hogy ma már csak igen korlátozott mértékben állanak a belföldi iparnak és kereskedelemnek rendelkezésre külföldre szóló fizetési eszközök, devizák. Az ebből folyó kontingentálási rendszer és a fennálló vámhatárok mellett kedvező atmoszféra keletkezett bizonyos elsőrendű tömegiparok ki-elégítő iparok belföldi fellendülésére. Ezek közül például, mint a legalkalmasabbnak, a *textiliparnak* valóságos konjunkturája van. Hogy miért éppen a textiliparnak? Ennek szerves okai vannak.

A textilipar külföldről hozott autamatagépekkel dolgozik, a mellettük dolgozó munkaerő teljesen *tanulatlan* lehet, tehát a *legolcsóbb*, műhelyenként egy specialista elegendő, de ezek abszolúte nélkülözhetetlenek, sablonjai minden további nélkül átmásolhatók, nem képez problémát a mérnökök és műszaki emberek küzdelme az anyaggal, a melegeddel, a munkahely-előkészítéssel stb., mint más iparágakban, mert nyersanyagául szolgáló fonal mint félégyártmány is legnagyobb részét külföldről jön. Itt túnyomólag geometriai és mechanikai problémákról van szó, amelyeket a külföldi specialisták elintéznek. A kontingentálás és a vámhatárok árnyékában pedig igen jó üzleteket jelent a textilgyártás, mert a ruhanemű *elsőrendű* szükségleti cikk.

A vámhatárok és kontingentálások mai rendszere mellett emez iparág virágzása indokolt. Az viszont nem valószínű, hogy Románia rövid időn belül visszatérhessen a deviza-szabadforgalomra.

És itt épen ezekről a specialistákról van szó, akiknek legnagyobb része német, francia, olasz és schweizi állampolgár. *Utánpótlásuk belföldről nincs*, mert textilméternökök, textilmesterek, főképp pedig selyemszövőszék mechanikusok számára csak Nyugateurópában vannak szakiskolák, illetőleg szaktfiskolák (Németország, Franciaország, Belgium, Schweiz, Olaszország), a közérdeklődés pedig belföldön még nem vett tudomást ezekről az új pályákról. Ebben az iparágban fiatal magyar szakemberek elhelyezkedése nem ütközik nemzetiségi nehézségekbe sem, mert ezek a specialisták ügyis emberemlékezet óta külföldiek voltak.

Véleményem szerint a külföldön való tanulás pénzbeli eszközeivel rendelkező romániai magyar ifjak, ha textilpályára indulnak, legcélszerűbben úgy járnak el, ha valamelyik belföldi gyárban textilgyakornokként kezdik (București, Galați, Iași, Cernăuți, Pitești, Buhuși, Brassó, Temesvár, Arad, Lugos, Nagyszében, Prázmár, stb.) vagy 2 évig s azután Franciaországban vagy Belgiumban textilszakiskolákban tovább tanulnak. A szükséges pénzrel nem rendelkezők számára sem kizárólagosan ez a pálya, mert belföldi technikai iskolákban szerzett általános képzettség is elegendő kiindulási alap lehet arra, hogy 3—4 éves gyakorlósággal és önképzéssel használható szakemberekké válhassanak.

Rohonyt Vilmos.

Középiszkolát végeztek az ipari pályákon. Kisebbségi létünk elejétől fogva az egyetemet végezt ifjuság legnagyobb problémája az intellektuális pályán való elhelyezkedés lehetősége volt. Mi lesz velünk? Mihez kezdünk? A kilátástalan jövő elől az ifjak szülei házánál húzódtak meg, a szülők pedig, akik nagy reménységet fűztek iskolázott ifjaik jövőjéhez, dacára annak, hogy a főiskolai végzettségük elhelyezkedési lehetősége cseppet sem javult, nem próbáltak ifjaiknak más uton megélhetést biztosítani, de nem próbált az ifju sem. Ilyen volt a helyzet, amikor én az érettségit letettem. Édesanyám vágya, mint minden anyának, az volt, hogy tanuljon tovább a fia, legyen orvos, vagy mérnök, vagy mit tudom én melyik tudományak a doktora? És akkor én egy bölcs idős rokonom tanácsára, az egyetemet végezt ifjak bizonytalan elhelyezkedési lehetősége helyett, az ipari pálya szerény, de biztosnak látszó megélhetési

lehetőségét választottam. Nem akarom ezzel azt állítani, hogy bőséges anyagi adottságok mellett is ezt a pályát választottam volna, de mivel anyagi okokból kifolyólag teljesen kizárt az az eshetőség, hogy közelebbről egyetemi hallgató lehessenek, habozás nélkül mesterséget választottam és ma nem az egyetemre járok akatatkával a hónom alatt, hanem a műhelyembe megyek gyűszűvel és tüvel felszerelve. Ezt akartam megmondani, ennek tényeinek a megismertetésével akartam segíteni azoknak a magyar ifju testvéreimnek, akiknek a helyzete, ha nem is azonos, de hasonló az enyémhez. Nem állok egyedül! Foglalkozásomért mindaddig, míg tisztességtudó magaviseletet tanúsítok, senki le nem néz, meg nem vet. Az ut, amin elindultam, nehéz, de senki sem vonja meg segédkezését, amikor tanácsért hozzáfordulok. Egyedül indultam s ma már barátaim és ismerőseim sorából többből tudom, hogy boldogulásukat az iparnak különböző ágain próbálják elérni.

Pl.: Lelkész volt az apja, női szabó, ügyvéd volt az apja, női szabó, lelkész az apja, cipőfelsőrész készítő, kereskedő volt az apja, műasztalos, telekőnyvezető az apja, electrotechnikát tanulta ki és mert módja van, folytatja tanulmányait az egyetemen. És ez a cél, amit kitűztünk magunk elé, összefog bennünket, nem ereszt széthullani. Azt akarjuk, hogy az osztálykülönbség elsimuljon az intellektuellek és az iparos-kereskedők között, ami olyan hosszú időn keresztül mintegy ránehézedett magyarságunkra, gáncsot vetve a közös munkának, a közös célért való kérdésnek. Kérem a szives olvasót, ha valaki hasonlóhelyzetű ismerőse van, hívja fel a figyelmét a cikkekre, hogy vele is kapcsolatba léphessünk és ebben a kérdésben megjegyzéseit és tanácsait a Székelyek Kolozsvári Társasága címére (Cluj, Calea Victoriei 11.) írja meg nekem.

Pálffy Miklós, tanonc.

A romániai magyar új nemzedéknek anyagi és szellemi kérdéseinek megoldásáért saját magának kell küzdenie. Ezt a küzdelmet csak összetartással és kitartó, állandó munkával lehet eredményesen folytatni.

S Z E M L E.

Kőrösi Csoma Sándor százötven évvel ezelőtt (1784. ápr. 4.) született. Kell-e felidéznünk a szolgálatokat, amelyeket példátlan hősiességgel véghezvitt vándorútján első tibeti nyelvtanával és szótárával minden keleti kutatással foglalkozó tudománynak tett? Kell-e felidéznünk tragikumát, hogy a magyar őshaza utáni kutató szomjuságát soha ki nem elégíthette, oda soha el nem juthatott s az ezt előkészítő tudományos munkák közül ragadta el a halál, hogy a dardzsilingi temetőben adjon testének nyugalmat? Levon valamilyen csodálatos hősiességnek értékéből az, hogy eredményéből napi — nem tudományos — haszon csak az Ázsiában rohamosan terjeszkedő angol imperializmusnak jutott? Hősiesége, szívóssága, akaratereje emberfeletti arányairól S. échenyi István és Eötvös József emlékbeszédei, csomó szakkönyv és Szántó György: Bölcső c. regénye mindent elmond. Mi csak felidézünk óriási lelkét, ma, amikor a székelly szellemet némelyek hajlandók azonosítani a köztünk is, mint mindenütt meglevő rövidlátó és gyakorlatinak tartott megalkuvással. De mi felidézünk és felmutatjuk Kőrösi Csomát: ime a székelly! És elmegyünk hozzá a vállalt kötelesség teljesítését, akaraterejét, szívósságot és önfeláldozó hősieséget tanulni. Mert ez az, ami annyira hiányzik belőlünk és ami nélkül nincs nagy és szép és maradandó emberi alkotás és nincs fejlődő emberi élet.

Kosztolányi Dezső Kolozsvárt. Marosvásárhely után ápr. 11-én Kolozsváron tartott Kosztolányi Dezső felolvasó estét. Az új Iparkamara nagyterme ünnepi

diszbe öltözve fogadta az ifjuság és az örök szépség költőjét. Természetes és a helyzethez illő volt hogy Kosztolányi Dezsőt Szentimrei Jenő, a tőle felfogásban annyira ellentétes, de a fiataltságban hasonló költő fogadta és a műsor keretébe szépen találtak a Sz. Ferenczy Zsuzsi énekszámait, a magyar rokokó már elfelejtett finom dalait, amiknek hatását Zsuzsmann Rezső zongorakisérete tette teljessé. Kosztolányi Dezső a közönség zugó ünneplése közepett lépett a dobogóra. A szépség egyedülvaló hatalmát hirdető költő távol áll a közönség szélesebb rétegeitől és mégis amint előadásában meglevenedett verse és prózája, új értelmet nyert a Kosztolányi szó, áradó szó lett, ami alól nem lehet kitérni. Művészetének széles skáláját csodálhattuk a *Fényes korszorú*, az Ilona c. versek könnyed, meleg dallamosságában az *Európa* és a *Szegények* magából kiemelkedő erejében és prózájának hol gúnyolódó, hol boldogan ölelő képeiben, melyek egy utcai jelenetet, egy negyven éves asszonyt, vagy a házi dolgozatot író fiát mutatták. Kosztolányi minden sorában az élet új arcát fedezi föl számunkra, annak legapróbb tényeiben, amik mellett eddig közönyösen mentünk el. Az ifjuság, költője akinek fogékonysága örök frissesége magával ragad. Legmélyebb verse a ráadásként adott: Hajnali részegség. Szép közönség volt ott, de a vakáció miatt kevés ifjuság. Csodálkozva láttuk, hogy egyes magyar egyházak és a közélet képviselői, aránylag nagyon kevesen jöttek el. Nem érezték meg, hogy a Kosztolányi-est nagyobb dolog, mint minden eddigi sé-

relmi küzdelmük, mert a magyar kultúra életét, a kulturában való egységünket, hatalmunkat és elpusztíthatatlan diadalunkat jelenti? Saját kicsinyes életük fölött mondogatja ítéletet. Kosztolányinak azonban bő elégtétele volt a közönség forró ünneplése.

Vita Zsigmond.

„Szegedi Kis Kalendárium”

1934. Egy évi hallgatás után a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma ismét kiadta 150 levélbeli sürgetésre a negyedik „Szegedi Kis Kalendáriumot. Budai György ismerteti a mozgalom múltévi tevékenységét. A tanyai agrársettlemment tagjai felkeresték a tanyák és elhagyott falvak magyar népét és néphivatali tanácsadással igyekeztek segítségükre lenni. A Művészeti Kollégium tagjai pedig megkezdték az eddigi gyűjtések rendszeres feldolgozását.

A kalendariumban minden hónap előtt egy Hódmezővásárhely vidékéről Péczely Attila által gyűjtött népdal van, melyek mellett jó humoru érdekes és rövid nóták dalaikkal és Budai György ötletes kis rajzaival. Az izléses és érdekes Kis Kalendárium 20 Leírt lapunk kiadóhivatalánál megrendelhető.

Nagy Ernő

A Magyar Párt nagyenyedi Tagozatának Ifjúsági Szakosztálya

1933 decemberben alakult meg. Politikai Szakosztálya a helyi társadalmi kérdésekkel való foglalkozást és az ifjúság politikai iskolázottságának előkészítését tűzte ki célul. I. 31.-én dr. Asztalos Kálmán az erdélyi magyarság politikai küzdelmeiről és szervezeteiről, III. 14.-én pedig Bakó László a társadalombiztosító törvényről beszél. *Falu szakosztálya* a korszerű gazdasági kérdések megismertetését és a környékbeli

falvakban való falu-munkát igyekezett előkészíteni. I. 31.-én Szentimrei Jenőt látta vendégül, ki a család válságáról beszélt, III. 14.-én pedig Vita Sándor tartott előadást a falu-munka megindulásáról és céljairól. Kultúrális téren tudott a szakosztály egyelőre a legtevékenyebb munkát kifejteni, igyekezett a magyar irodalom és művészet és főképen az erdélyi művelődés főkérdéseit az ifjúsággal megismertetni. II. 14. Elekes Viktor: Az erdélyi fejedelemség kialakulása. II. 28. Ferenczy Sixtus: Liszt Ferenc. III. 14. Becsey Pál: Erdély történelme a XVI. sz.-ban. III. 8. Vita Zsigmond: Az erdélyi irodalom lírikus korszaka. III. 15. Elekes Viktor: Erdély történelme a XVII. sz.-ban. Az előadásokat az ifjúság élénk érdeklődéssel hallgatta.

A Tizenegyek estélye hatalmas sajtóvisszhangot keltett. Spectator az estély napján vezércikket írt azt Ellenzékbe róluk: „Csak egy kis könyv volt, amit kiadtak, csak egy kis bátorság volt, amit csináltak, csak örökifjúság volt, amit képviseltek, minderről nem szólhatunk most meghatottság nélkül, amikor akarat, erő, bátorság, ifjúság nélkül bitangásra jutunk. Üdvözlünk kell . . . tizenegy év után a tizenegy derék legényt, hívni mőgéjük az utódokat s várni az állandó folytatást, amelyben emberi és különleges érdekünk szolgálata rejlik“.

Szentimrei Jenő: Így szól az idő általuk c. cikkben „az új idők életiskolájának első nemzedékéről“ szövege közös jellemzőkként a gyakorlatiasságot, a világmegváltás helyett a maga kis körében becsületesen elvégzett munkát (nagy álmok helyett *embernyi* álmokat — jó szövetkezetet, jó könyvet stb.) látja. „Ez a sok kicsiny dolog

— ez a nagy dolog a Tizenegyek tizenegy éves találkozásában“.

A budapesti Magyar Hirlapban „Ismeretlen Erdély: A Tizenegyek“ címmel Ligeti Ernő hosszabb cikket írt, a Tizenegyek antológiáját a Holnaposok híres nagyváradai indulásával hasonlítva össze, de a városiasodás helyett a falu központi gondolatával. Világot járó és világtapasztalatokkal Erdélyben több életet akaró Apácai Cserik, Páriz Pápaiak mai utódai, saját lábukon álló törekvéseikkel, egy új erdélyi szellemi front egyik pillére, mely tőlük (és elődeiktől) kezdve az Erdélyi Fiatalokon át lenyúlik a mai huszévesekig.

Az estély műsora különben a következő volt: Dr. Jancsó B.: Bevezető, Szent-Iványi S.: A költő-papok, Dobai J.: Az intelligencia és a falu (felolvasta Bede Emil), Br. Kemény J.: A Tizenegyek találkozójára, Maksay A.: Versek, Jakab G.: Versek (felolv. Jakab Jenő), Mihály L. és Finta Z. Versek (felolv. Juhos László). Balázs F.: A falu gazdasági megszervezése, Kacsó S.: A falu társadalmi kérdései, Tamási Áron: Föld, nép, Isten, László Dezső: A Tizenegyektől az Erdélyi Fiatalokig.

Az Astra előadásorozata Erdély kérdéseiről. Az első előadást február 14-én *Sabin Manuila* ez országos statisztikai intézet vezetője tartotta Erdély népmozgalmi kérdéseiről, kimutatta, hogy a statisztikai adatok Erdély lakosságának általános csökkenését mutatják, szemben a régi királysággal.

Az erdélyi népek közül a magyarság vesztett legtöbbet, azután a szászok és zsidók. Az erdélyi városok aránylag elég gyorsan románosodnak el, 1918 óta a románosság arányszáma 19%-ról 35%-ra ugrott fel a városokban. De a magyarság születési arányszáma

is mélyen alatta van a románosságának. Befejezésében hangsúlyozza, hogy 40—50 év múlva Erdélyben valószínűleg nem lesz kisebbségi kérdés.

Február 21. *Victor Jinga*: Erdély gazdasági életét a termelési ágak összehasonlításán át beállítja az ország életébe, hangsúlyozva bizonyos regionalis gazdasági érdekek fontosságát és Középeurópa nagy gazdasági egységének szükességességét. — *I. Breazu*: Érdekesen fejti ki, hogy az egyesülés utáni kulturális centralizáció az erdélyi régebbi erős román irodalmi életet visszavetette. — Márc. 7.: *I. Chinezu*: Hosszasan beszél a szászokról, szervezeteikről, hiányosan és fetületesen az erdélyi magyarságról. Egyházainkat megsemmisíti. — Márc. 14. *P. Suciú* a móckérdést szociológiai rendszerességgel fejti ki, megdöbbenő adatai vannak ennek a legértékesebb román népszízetnek gazdasági nyomoráról. — Márc. 21. *I. Daniello*: Erdély népegészségügyét gazdag statisztikai anyagon át mutatja meg. Következetei: az általi költségvetés elégtelensége és az egészségügyi propaganda hiányossága a főoka a nagy gyermekhalandóságnak és a népbetegségek arányainak. — Márc. 28. *N. Săulescu*: Erdély mezőgazdasági kérdéseit táblázatokkal, gazdag adatokkal tárja fel. Célszerűtlen és szervezetlen termelés és értékesítés a bajok és nagyobb gazdasági kultúra, szervezetkezitileg szervezett termelés és értékesítés a kiút. — A sorozat ezutáni előadásai: Ápr. 25. *E. Puscariú*: Az erdélyi törvények hozzájárulása a törvényegységesítéshez. Május 2. *I. Gerghe*: Művészi és színházi mozgalmak Erdélyben. Máj. 9. *V. Puscariú*: Az erdélyi turisztáság Hely: a vármegyeház (prefektura) díszterme, este 6 órai kezdet.

Előfizetési felhívás.

Lapunk ezzel a számával ötödik évfolyamába lépett. Előttünk, vagy velünk egy időben egész sor hozzánk hasonló fiatal sajtómozgalom indult meg a magyar munka különböző területein. A négy-öt éves megindulásból csak mi értük el az ötödik évfolyamot. Négy év küzdelmei után bátran valljuk, hogy az Erdélyi Fiatalokra szükség van. Köszönjük előfizető és olvasó gárdánk kitartását, mellyel lehetővé tették lapunk kiadását. Ezt a támogatást a magyar jövő érdekében ismét kérjük.

Új évfolyamunkban négy nagyobb egynegyedéves szám kiadását vettük terbe kb. 140 oldalon, de az előfizetési díjak beérkezésének mértékétől függ, hogy ezt az oldalszámot emelni, vagy csökkenteni fogjuk-e?

Előfizetési díjaink a régiek maradnak. Nem főiskolásoknak évi 120, félévi 70 leu, fő- és középiskolásoknak évi 70, éllévi 40 leu. Előfizetési díjakat kisebb összegekben is elfogadunk. Magyarországon 7 illetve 4 P. Aki 5 egyéves előfizetőt gyűjt az egy évre, aki 5 félévest az félvre ingyen kapja lapunkat.

Szerkesztőségünk és kiadóhivatalunk **új címe** Cluj-Kolozsvár, Calea Marechal Foch (Calea Victoriei) 11. Székely Társaság helyisége. Előfizetési díjak László Dezső szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Str. Kogălniceanu 16. Ref. Kollégium küldendők.

Lapunk barátaihoz.

Az Erdélyi Fiatalok falu-pályázatai, melyeknek kiírását két éven keresztül barátaink áldozatkészsége tette lehetővé, a főiskolás élet fellendülését nagyban szolgálták.

Új évfolyamunkban egy szélesebb körű **főiskolás verseny** rendezését vettük tervbe. Az őszi folyamán a magyar irodalom, történelem, a mai falu kérdés köréből szeretnénk egy zárt helyi versenyt tartani főiskolai hallgatóink részére.

Kérjük lapunk barátait, hogy erre a célra adományokat kegyeskedjenek megajánlani május hó 20-ig és a verseny rendezése esetén kezünkhöz befizetni.

A közös ügy szolgálatához bizalommal várjuk barátaink támogatását.

Erdélyi Fiatalok szerkesztősége.

Cenzurat.

Felelős szerkesztő és kiadó: László Dezső.